Büyük Muasırlar

Yazan: **W. Churchill**

İngiltere Başvekili

12

Lawrence

Onunla ilk defa 1919 da görüşmüştüm

O zamanlar Lavrens İngilizliğini unutmuş derecede Arab davasını müdafaa ile meşguldü

Lawrence ile ilk görüşmem Harbi Umuminin sonunda 1919 da Pariste vuku buldu. O zaman sulh akdediciler, daha doğru bir tabirle muahede yazıcıları, hep Pariste toplanmışlardı. İngiltere ise zaferin sarhoşluğu içinde çalkanıyordu. Ben ise harbin âsab bozucu tazyiki altında, Fransız top raklarındaki harblerin azameti karşısında şarktaki hadisatı hemen hemen unutmuş gibiydim. Ve hatta Paristeki dostlarımdan biri bana: «Ayol ne duruyorsun, şu genc mülâzimle görüşmelisin.. Fevkalâde istidadlara sahib bir genc!» demiş olsaydı belki de Lawrence'i unutup gidecektim.

O zamanlar Lawrence Pariste Arab kıyafetile dolaşıyordu. Fakat benimle yemeğe geldiği zaman alelâde giyinmiş olarak davetime icabet etmişti. Yemekte bir kaç kişi idik. Muhavere ve musahabemiz umumi mevzular üzerinde dolaşmakta olduğu için içimizden biri belki de iş olsun diye mevzuu değiştirdi ve sahsî vadiye döktü ve hatta uzun uzun Lawrence'in geçenlerde Londrada Kral tarafından nişanla taltif merasiminde, nasıl bu rütbe ve nişanı reddettiğini anlatmağa koyuldu.

Gerçi yemek sofrasında idik, ve Harbiye Nazırı sıfatile genc bir mülâzime bir hususi toplantıda söz söylemek münasebet almazdı. Fakat sabredemedim ve Kralın nişan ve rütbesini redde hakkı olmadığını söyledim. Hatta bu hareketin hanedana karşı bir nevi hürmetsizlik olacağını da çıtlattım. Hatta misafirim olmasaydı, onu belki biraz da azarlayacaktım. Fakat çarnaçar susmak icab etti.

Halbuki senelerden sonra öğrenmiş bulunuyorum ki Lawrence Kralın tevcih arzusunda olduğu rütbe ve nişanı merasimde değil, hususi bir davet esnasında Kraldan rica ve ibramlarla reddetmiş imiş. Ve bu red esnasında da o dada Kralla kendinden maada hiç bir kimse bulunmamıştır. Ve bana şimdi garib gelen cihet şudur ki kendisini azarlamam üzerine hâdise üzerinde hiç bir tashih yapmamış, sadece sözlerimi temiz bir yürekle dinlemiş ve kızarmıştı.

Lawrence'in bunu, Krala ve bütün devlet ricaline Suriyenin Fransızlara Peskeş çekilerek Arabların haksızlığa maruz bırakılmalarının bir nevi protestosu makamında kullandığımı da bilâhare öğrenmiş oluyoruz.

Hemen itiraf etmek lüzumunu hissetmekteyim ki Lawrence ile görüştükten sonra bende Arabistan ahvali hakkında birşeyler öğrenmek için büyük bir merak uyanmıştı. Sahrada olup biten vakayii öğrenmek üzere harb raporlarını ve siyasî raporları celbederek bunları uzun uzun tetkik ettim. Başvekil ile uzun görüşmeler yaptım. Fakat Başvekil Fransızların Suriye meselesinden bir türlü vazgeçmiyeceklerini, harb esnasında akdolunan Sykes - Picot anlaşması ise vaziyeti içinden çıkılmaz derece birbirine karıştırmış olduğunu ifade etmişti.

Üç dört hafta aradan geçmiş ve ben de vaziyet hakkında yukarıda söylediğim gibi epey bir vukuf kesbettikten sonradır ki Lawrence ile gene Pariste üç dört hafta sonra buluşmuştuk.

Bu sefer kendine pek yakışan Arab kıyafetinde idi. Fikirlerinin ağırlığı, ifadesindeki kudret ve musahabemizin muhtelif mevzular üzerinde yayılışına rağmen ondaki isabeti nazar üzerimde hakiki ve derin bir tesir bırakmıştı. Basımdaki kefiyesile, süt beyaz binişile ve tıpkı Arab çöllerinin hakiki evlâdlarının gözlerindeki âteşin zekâsile Lawrence bende unutulmaz tesirler husule getiriyordu. Yüzünün asaleti, beşerin hakiki evlâdlarından biri olduğuna şüphe bırakmıyacak kadar güzeldi.

Bundan sonraki aylar zarfında her türlü insandan, diplomatlardan, siyaset adamlarından ve Lawrence'le birlikte harbedenlerden hep onun medhü senasını işitmiştim. Lawrence'in bir asker olduğu kadar bir ilim adamı da olduğunu öğrendim. Bir arkeolog olduğu kadar parlak bir tarihçi olduğunu da anladım.

O zamanlar Lawrence, ingilizliğini de unutmuş derecede Arab davasını müdafaa ile meşguldü. Her zaman Emir Faysal ile oturuyor, kalkıyor ve Fransızlarla mücadele ediyordu. Hatta Klemanso ile uzun münakasaları ve görüşmeleri esnasında, rivayet olunduğuna göre tam kaplan ayarında bir münakaşacı olduğunu da ispat etmişti. Nekadar yazık ki bu iki şedid ruhlu, hadid mizaclı insanı karşı karşıya münakasa ederlerken görememiştim. Hatta Klemanso'nun şahsan Lawrence'e karşı hiçbir kötü his beslemediğine de kaniim. Fakat ne yapsın ki, muzaffer Fransanın Suriye üzerinde yüz yıllık emellerini o dahi bir anda silip süpürecek kudrette değildi. Flandre'in siperlerinde, vücudlerinde kan kalmayıncaya kadar dövüşen Fransız arkadaşlarına ve vatandaşlarına o da söz geçirecek bir halde bulunmuyordu.

Bundan sonraki vakayi, tekrarına lüzum göstermiyecek kadar herkesin malûmudur. Suriye Fransız mandası altına alındıktan ve Faysal da asker kuvvetile Şamdan atıldıktan ve bu meyanda Arab kanının tekrar dökülmesile müteessif hâdiselerin zuhurundan sonra o günden bugüne kadar Fransızların Suriyeyi ancak çok büyük bir ordu idamesile ellerinde tutmağa muvaffak oldukları hepimizin bildiğimiz bir hâdisedir.

Bu vakayiin cereyan etmekte olduğu seneler zarfında Lawrence'e tekrar tesadüf etmemiştim. Fakat hâdiselerin inkişafından son derece müteessir olduğuna da hiç şüphem yoktu.

1921 senesinin ilkbaharındayız. Ortaşark işlerine bir çekidüzen vermek üzere Müstemleke Nezaretine davet edilmiş bulunuyorum. Iraktaki kanlı isyanın bastırılması arifesindeyiz. Ve bu gibi hâdiseler önüne geçmek üzere orada 40,000 kişilik bir ordu beslemek ve bu ordu için senede 30,000,000 İngiliz lirası sarfı zaruretindeyiz. Filistinde Arablarla Yahudiler arasındaki münaferet her an büyük bir isyan mahiyetini iktisab istidadını gösteriyor.

(Arkası var)

Lawrence

Şehrin içinden

Pasif müdafaa ekiplerile beraber...

İlk ciddî hava korunma tecrübesi muvaffakiyetli geçti

Yazan: **Salâhaddin Güngör**

Taksim meydanının mutad manzarası... Şehrin bu en işlek semti, her günkü gibi civıl civıl... Rüzgârın peşine takılmış gibi, Harbiyeden kopup gelen bu insan kalabalığında yatağından taşmış bir sel hali var.

Seferberlik müdürünün bazubendlerini itina ile cebimize yerleştirerek, otomobilimizi abidenin önünde stop ettirdik.

Biraz sonra, şehirde bir tehlike işareti verilecek! Bana öyle geliyor ki, halk hâlâ buna kâfî derecede hazır değildir.

İkide bir kolumdaki saate bakıyorum. Önümden binbir ayak bir ayak geçen tramvaylar, işinin başına yetişmek için acele eden yolcularla dolu...

Kulağım tam manasile kirişte... Çıt olsa başımı çeviriyorum.

Fakat tam bu sırada, Taksim meydanına konulan büyük canavar düdüğü, hançeresinin bütün kuvvetile haykırmağa başladı. Perde perde, muhiti velveleye veren bu çığlık, öteki çığlıklarla birleşmekte gecikmedi: Şimdi ufuktan ufka koşan dev düdüklerin sesi var.

Eğer, yavrularının üzerine titriyen bir anaç tavuğun, çaylak gölgesi görür görmez, nasıl tarif edilmez bir telâşla kanad çırpıp kendi dilince tehlike işareti verdiğini biliyorsanız, asrimizin en müthiş canavarı olan tayyarenin büyük bir şehre ani baskınını haber veren bu canavar düdüklerinin manasını daha iyi anlarsınız.

Alârm işareti ile Taksim meydanı bir anda altüst oldu. Az evvel, derin bir rehavetle çanlarını öttüre öttüre yollarına devam eden tramvaylar, göz açıp kapayacak kadar kısa bir zaman zarfında bulundukları yerde durdular.

Vatmanların kısa bir işareti ile yolcular, kazaya uğramış bir arabadan canlarını kurtaran kimselerin hakî telâşile merdivenlerden ikişer, üçer atlayarak kaçışıyorlar.

Eptalifos gazinosunun önü, mefruz kazazedelerle doldu. İki dakika sonra koca meydanda vazife almış memurlardan başka kimse yoktu. Hazarî halin icablarından sıyrılıp, (sefer) in tetik ve kuşkulu vaziyetine geçebilmek ancak bu kadar kısa bir zaman zarfında mümkün olabilirdi.

Derken, itfaiye ve sıhhî imdad otomobilleri, tozu dumana katarak boş caddenin ortasında uzaktan göründüler.

Heyecanlı haberler birbirini takib ediyor:

— Taksim nahiye merkezinde yangın çıktı!

— Abidenin karşısındaki caddeye iperit gazı atmışlar!

— Üç yaralı, bir ölü var...

Ve ekipler, sağa sola koşuşuyorlar.

Çok geçmeden tepemizde bir kanad sesi peyda oldu: Nuri Demirağ fabrikasının mekteb tayyaresi... Arada bir kırmızı işaretler çakarak, dolaşıyor.

Uzaktan uzağa top sesini andıran gürültüler... Fakat biz şu dakikada, Taksim nahiye merkezinde çıkarılan sun'î yangını seyrettiğimiz için, etrafımızda olup bitenlerle pek te alâkadar değiliz. Sun'î yangın ama, hakikisi kadar itfaiyeyi yoracak galiba... Hortumlardan mütemadiyen kol kalınlığında sular sıkıyorlar. Merdivene tırmanan neferlerin her tarafı sırsıklam!

İtfaiye yangını söndürmekle meşgul olduğu sırada, bir başka ekip te Taksim jandarma komutanlığında vukua gelen yıkıntıya karşı tedbir almağa çalışıyor. Binayı, desteklerle o kadar çabuk tutturmuşlar ki, biz oraya gittiğimiz zaman, artık mevhum tehlikenin çoktan önü alınmıştı.

Otomobilimiz, kimseyi çiğnemek korkusu olmadığı için, son sür'atle Galatasaraya doğru yol alıyor.

Beyoğlu caddesinin,, iki tarafında, sarı zemin üzerine yazılmış büyük levhalar... Üzerlerinde şu ibare okunuyor:

«Umumî korunma yeri!» Rumeli hanının kapısına şöyle bir baktım. İçi hıncahınç... Her mağaza, bir sığınak olmuş. Demir parmaklıklar ve vitrinler arkasında yüzlerce vatandaş, bizim gibi serbest dolaşanlara biraz gıpta ile bakıyorlar.

Galatasaray önünde bir tramvay teli kopmuş. Koştuk. Maskeli polisler, tel tamir eden arabanın etrafını almışlardı. Dikkat ediyorum: Her tarafta hakiki tehlike günlerine mahsus bir hava var. Her iş, azamî sür'atle, fakat telâşsız olarak yapılıyor.

Yollarda içi boşalmış tramvay arabaları, akıbetlerine terkedilmiş otomobiller görüyoruz.

Bu arada, balkabağı yüklü bir beygir arabası da karşımıza çıktı. Sahibsiz kalan hayvan, balkabaklarını, fırsat bu fırsat, habire kemiriyordu.

İperit gazı döküldüğü farzedilen noktalarda, yeryer kireç tozu serpen el arabaları dolaşıyor.

Başlıca sığınaklardan biri de tünel... Kapıları kapatıp, içerisine alabildiği kadar insan doldurmuşlar.

— Aman şurada bir fotograf alalım! demeğe kalmadı Metro hanının düdüğü ve onu takiben yüzlerce düdük, hep birden uzun uzun öterek, «azad» müjdesini vermeğe başladılar.

Halkın tünelden öyle bir çıkışı var ki gerçekten görülmeğe seza...

. . . . . .

Pasif müdafaa tecrübesinin teknik neticeleri hakkında mütalea yürütmek bize düşmez. İlk ciddî hava korunma tecrübesinin oldukça muvaffakiyetli geçtiğine hükmedilebilir.

Salâhaddin GÜNGÖR

Şehir ve Memleket Haberleri

Bursa Halkevinde mühim bir toplantı

Evin daha verimli çalışması için tedbirler alınıyor

Bursa (Hususî) — Halkevimizde büyük bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda Valimiz Refik Koraltan, mekteb müdürleri, Halkevi mensubları ve münevver bir zümre hazır bulunmuştur.

Halkevimizin daha iyi ve daha verimli çalışması için ne gibi işler yapılması lâzım geldiği, toplantının mevzuunu teşkil etmiştir.

İlk olarak söz alan Valimiz, muhtelif sebeblerle Türkiyenin bir çok yerlerini gezmiş olduğunu, buralarda daima, içinde yaşadığı âlemi tanımıya uğraşan münevver insanları görmeye çalıştığını söylemiş ve demiştir ki:

«— Bursa, kuvvetli kültüre sahib eleman miktarı bakımından gezdiğim, tetkik ettiğim bir çok yerlerden hakikaten çok üstündür. Bütün arkadaşlar vazifelerini mükemmel bir surette yapmaktadırlar. Bu cihetî gözönünde tutarak, Halkevimizin daha hareketli, daha verimli bir hale getirilmesi mevzuunu sizinle konuşmak üzere buraya toplandık. Şimdi sözü size bırakıyorum.»

Bundan sonra müteaddid hatiblerden söz alarak Halkevinin daha verimli bir şekilde çalışabilmesi için düşüncelerini ve isteklerini söylemişlerdir. Son olarak tekrar söz alan Valimiz demiştir ki:

«— Davamız yepyeni, yüksek ve kültürlü bir cemiyet yaratmak - tır. Bu davada muallimleri (ideal yolcu) olarak tavsif ederim. Çünkü, muallimler, cemiyeti yükseltmek kudretine maliktirler. Bunun için muallimler! Böyle yüksek bir milleti vücude getirinciye kadar seferbersiniz. Çağırılmak beklemiyeceksiniz. Koşarak geleceksiniz.

Cemiyetin mürşidleri olmak şerefi nasıl siz öğretmenlere aidse, çok temenni ederim ki, Halkevlerini ihya ederek büyük davaya bu suretle de hizmet etmek şerefi sizlere aid olsun.»

Egede

Tütün satışları yoluna girdi

Hükûmetin aldığı tedbirler müstahsili müşkülâttan kurtardı

İzmir 28 (Hususî) — Tütün satışları; alınmış olan muhtelif tedbirlerle ve hükûmetin finansman sahasındaki yardım ve alâkasının tabii bir neticesi olarak, cidden bütün müstahsili sevindirecek bir şekilde sona doğru yaklaşmaktadır. Ege piyasasında ancak 4 - 5 milyon kilo tütün kalmış ve alıcılar da mütebaki müretteblerini doldurmak için bu tütünün tekâsüf ettiği sahalara yayılmış bulunuyordu. Şu dakikadaki görüşe göre, alıcılar, şimdi tam bir rekabete düşmüştürler. Denebilir ki mütebaki tütünün ıskartaya yakın kısmı bile 40 - 50 kuruştan satılacaktır ve satılmaktadır.

Müstahsil, tam bir şuurla, hükûmet kararlarını ve tedbirlerini ve tütünümüze hâkim olan umumi şartları kavramış ve mukavemet göstererek nihayet mahsulünü iyi fiatla satabilmiştir. Geriye kalan tütünün daha yüksek fiat tutması da muhakkaktır.

Amerikalılar şimdiye kadar ancak 2,5 milyon kilo almış olmakla beraber bazı millî firmalarla angajmanlar yapmışlardır. Di Amerikan müessesesi, yerli ürünler şirketinden 2.5 milyon kilo temin etmiştir. Glen kumpanyası da Ziraat Bankası ile anlaşmaktadır.

Almanların satın alacakları tütünün heyeti umumiyesi 19 milyon kilodur. 15 milyonu Remis Maye aiddir. Bir tahmine göre, bu sene Ege mıntakası tütün satış fiatlarında 7 - 8 milyon liralık bir fazla varidat olmuştur.

Diğer taraftan üzüm ve incir mahsulü de piyasada çok iyi bir mevkidedir. Fiatlar fırlamış ve hararetli satışlar başlamıştır. Fakat mahsulün hemen kâffesi müstahsilin elinden çıkmış ve tüccar deposuna geçmiş bulunmaktadır. Bu itibarla kârın büyük bir kısmından çiftçi, ancak dolayısile istifade edecektir.

Rektörün vereceği çay ziyafetleri

Son sınıf talebelerine yarın bir çay verilecek

Fakülte son sınıfları ile, pek iyi derece alan talebelere Üniversite Rektörü Cemil Bilsel tarafından her sene verilmekte olan mutad çaylara yarından itibaren başlanacaktır. İlk çay yarın saat 17 de Tıb Fakültesi son sınıf talebelerine verilecektir. Bütün fakültelerde pek iyi derecede sınıf geçenler pazar günü, Hukuk Fakültesi son sınıf talebeleri de pazartesi günü saat 17 de çaya davet edilmişlerdir.

Önümüzdeki haftanın müteakib günlerinde de diğer fakülte talebelerine çay verilecektir.

Bu seneki çaylara Maarif Vekili Hasan Âli Yücel de davet edilmişti. Vekil, Rektörlüğün bu davetini kabul etmiş, çaylardan birinde bulunacağını bildirmiştir. Hasan Âli Yücelin, gelecek pazar günü liselerden pek iyi derece mezun olup da bu sene muhtelif fakültelere yazılan talebelere toplu olarak verilecek çayda bulunması kuvvetle muhtemeldir.

Rektörün ve Fakülte dekânlarının bulunacağı bu toplantılarda talebeler her türlü ihtiyaçlarını anlatmak suretile hasbıhalde bulunacaklardır.

İKTISAD

Acaba niçin karar verilemiyor?

Fiat Murakabe komisyonu dün de Mıntaka Ticaret müdürlüğünde toplanmıştır. Komisyon, gene Beyoğlunda bir lüks mağazanın ve daha bazı mağazaların yaptığı ayakkabı ihtikârını, bir türlü neticeye bağlanamıyan beyaz peynir meselesini, 100 bin lirada 50 bin lira açıktan alarak yapılan ihtikârla bir baba ve oğlun yaptıkları manifatura ihtikârı işlerini tetkik etmiş, fakat gene hiç bir karara bağlanamamıştır.

İthalât - ihracat

Dün şehrimizden 150,000 liralık ihracat yapılmıştır. Bu ihracat arasında Macaristana kuzu derisi, İsviçreye tiftik, Rumanyaya kestane, ve balık sevkolunmuştur.

İngiltereden şehrimize boya, yün ve pamuk mensucat, otomobil iç lâstiği, makine yağı, eczayi tıbbiye, radyo, telsiz aksamı, teneke, pamuk ipliği ve kireç kaymağından maada daha yüzlerce kalem ithalât maddesi gelmiştir.

MAARIFTE

Mektebliler korosu

İstanbul Maarif müdürlüğü, ilk mekteb talebelerinden müteşekkil bir koro hazırlamağa başlamıştır. 150 kişiden mürekkeb olacak olan koro heyeti 23 nisana kadar faaliyete geçmiş bulunacaktır.

Pencereden düştü

Ayvansarayda Çimen sokağında 31 numaralı evde oturan 40 yaşlarında Niko, evin ikinci katında pencerenin kenarlarını tamir ederken, muvazenesini kaybederek düşmüş, muhtelif yerlerinden ağırca yaralanmıştır.

Gıda maddeleri

Şehrimizde zaruri ihtiyaçlar kadrosuna dahil maddelerin vaziyetini şu suretle tespit edebiliriz:

Et: Nihayet İzmirde de et meselesi patlak vermiş bulunmakta ve fiatlar durmadan yükselmektedir. Kuzu eti 80 kuruşa kadar çıkmıştır. İzmirdeki eski bol ve ucuz etten eser kalmamıştır. Belediyenin tetkikinden anlaşıldığına göre, Konya ve Orta Anadolu, İstanbul fiatlarını daha cazib görerek, İzmire kasablık hayvan eti sevketmemeğe başlamıştır. Keza, havalar dolayısile Bergama ve havalisinden de İzmire çok az hayvan geldiği neticesine varılmıştır. Mezbahada faaliyet, mühim mikyasta azalmıştır. Fiatların daha fazla yükselmesi ihtimali vardır ve Belediye buna mâni olacak tedbirler araştırmağa başlamıştır.

Ekmek: Son günlerde İzmirdeki ekmeklerde taş ve toprak çıkmaktadır. Halk, şikâyet etmektedir. Belediye, tetkikat yapmış ve buğdayların, iyi temizlenmediği neticesine varılmıştır. İzmirdeki fabrikaların, yıkama ve temizleme techizatına rağmen, kâfi miktarda dikkat göstermemeleri, İzmirde ekmek kalitesinin düşmesine sebebiyet vermiştir. Belediye, tedbirler almaktadır.. Vaziyet. Valinin riyasetinde, Belediye Reisinin, toprak ofisi müdürü ve fabrikatörlerin iştiraki ile tetkik ve münakaşa edilmiştir.

Vilâyet dahilinde ekmek ve un işlerini ayni seviyede tutmak ve her tarafın ihtiyacını karşılamak üzere Vali Fuad Toksalın riyasetinde yapılan toplantıda, icab eden bütün kararlar alınmıştır. Toprak ofisi, ihtiyaca kâfi buğdayı vermektedir.

Kahve: Şehirde, kahve buhranı almış, yürümüştür. Köşede, bucakta bazı mağazaların, kendi daimî müşterilerine yüksek fiatla birer miktar kahve verdikleri söylenmektedir. Fakat bunlar, tespit edilememektedir. Dövülmüş, halis kahve almak için, bir iki gün sıra beklemek lâzımdır. Ekseriya bundan sonra da kahve alınamadığı vakidir. Karışık kahve kullanmak zarureti, gittikçe daha fazla hissedilmektedir. İzmirde kahve meselesinin de esaslı şekilde halli icab etmektedir.

Petrol ve kömür: Kahveye yakın bir sıkıntı; petrolda da vardır. Belediye, şehrin muhtelif semtlerinde petrol teziatı yapıyorsa da ihtiyac gene karşılanamamaktadır.

Diğer taraftan, havalar birdenbire soğumuş, civar dağlara kar yağmağa başlamıştır. Birkaç gün açık ve ılık giden havalar, kömür mevzuunda halkı eskisi gibi düşündürmekten kurtarmıştı. Fakat soğuğun birdenbire şiddetle avdeti, kömür buhranını gene tazeliyecektir. Şehre son günlerde kömür gelmişse de, bunun miktarı hiç te fazla değildir.

ŞEHİR İŞLERİ

Tramvaylarda tek bilet işi

İstanbul Tramvay ve Elektrik müdürü Hulki ile Şirketler komiseri Mustafa Arif bugün Ankaraya giderek tek bilet hakkında Nafıa Vekâletine malûmat vereceklerdir.

Öldürülen köpek ve kediler

940 senesinde şehrimizde 13380 köpek, 3405 kedi itlâf edilmiştir. Köpek itlâfı en çok birincikânunda olmuştur. Bunun sebebi kış dolayısile köpeklerin civarda yiyecek bulamayıp şehre inmiş olmalarıdır.

Asfalt caddelere dökülen kum

Karda arabaların kızak yapmaları için asfalt caddelere kum dökülmekte idi. Bu asfalt caddelerin tesellüm muamelesi henüz ikmal edilmediğinden müteahhid, Belediyeye müracaatle kumların asfaltı bozmakta olduğunu ileri sürmüş ve bundan vazgeçilmesini istemiştir.

Kamyon çarptı

Elektrik idaresine aid ve şoför Hüseyin Özkaya idaresindeki kamyonet Çarşıkapıda bir kaldırımdan diğer bir kaldırıma geçmek istiyen Tatyos adında birine çarparak muhtelif yerlerinden yaralanmasına sebebiyet vermiştir.

Çamaşır teknesine düştü

Bebekte, Yoğurtçu sokak 5 numarada oturan 6 yaşlarında Bürhaneddin, mutfakta oynarken kazaen kaynar çamaşır teknesine düşmüş, vücudünün muhtelif yerlerinden yanmıştır.

HEM NALINA MIHINA

Metaksas; büyük adamdı

Dost Yunan milleti, tarihinin en buhranlı anında, en kudretli devlet adamını kaybetti. Bu, bir talihsizliktir; çünkü, meşhullerle dolu bu harb yıllarında, Yunanistanın başında General Metaksas gibi, «kahraman» addedilmeğe lâyık bir şahsiyetin bulunması, komşu ve dost memleket için bir talih eseri idi.

General Metaksas, bir devlet adamında aranan bütün meziyetlere sahibdi; askerdi, diplomattı; siyaset ve idare adamı idi. Dışarıdan görünüşü, kılık ve kıyafeti itibarile, o, daha ziyade bir hekime, hatta bir çocuk hekimine benzerdi. Onunla İstanbula geldiği zaman, Tokatlıyanda tanışmıştım. İlkönce, kendisini, gayet, sade, samimi, hatta babacan bulmuştum. Yunan milletini, Venizelos da dahil olmak üzere, politikacıların düşürdüğü anarşiden kurtaran demir elli ve çelik ruhlu şef, Sultan Hamid devrinde Umumi Hapisane Başhekimi doktor Corci Paşaya benziyen babayani giyinmiş, tatlı dilli bir adamdı? Zavahire aldanmayınız derler ya. Bu söz, bilhassa General Metaksas için, gayet doğru idi. O tombulca insan, ilk bakışta, harici manzarası itibarile yumuşak ruhlu, iyi yürekli, büyük işlerden ziyade alelâde işler başaracak ortahlli bir adam hissini veriyordu. Yalnız Türk - Yunan dostluğundan, Türkiyede gördüğü büyük misafirperverlikten, iyi kabulden, şeflerimizden bahsederken heyecanlandı; gözlerinde parlayan bambaşka bir ışık gözlüğünün camları arasında, bir şimşek gibi çaktı; yüzünü aydınlattı. Görüştükçe zekâsı ve samimiyetile insanı saran bir adamdı. O zaman ruhunun kudreti çehresine aksediyordu.

O gün General ve refikası Rum Patriğini ziyarete gidiyorlardı. Ben de, bu vesile ile o tarihi patrikhaneyi görmek için, Generalle beraber Fenere gittim. Fener vapur iskelesinden Patrikhaneye kadar kendisini alkışlayan halka mukabele edişi, selâm verişi, çok olgun bir adam olduğunu gösteriyordu. Patrikhanede yapılan âyin ve merasim esnasında çok vakurdu. İnce bir diplomat olduğunu, anlamakta gecikmedim.

General Metaksas, muhakkak ki, Yunanistanın, son yıllarda, yetiştirdiği en büyük adamdır .Venizelos da dahil olmak üzere, diğerleri daha ziyade politikacı idiler; ihtirasları ayaklandığı zaman milleti ve devleti unutuyorlardı. Metaksas ise, tam bir devlet adamı idi. Kendini değil; vatanını düşünüyordu. Memleketi bir diktatör gibi idare ettiği halde, elindeki büyük kuvvet ve salâhiyeti, yalnız vatanının iyiliği için kullanıyordu. Keyif ve hevesini, eski bir tabirile nefsi emmaresini körleştirmeği biliyordu. İşte bu sayededir ki anarşi içinde bulunan milletini yekpare bir kütle haline getirmiş; her biri ayrı telden çalan bütün politika sazlarını, bir askeri bando haline getirmiş, Yunan millî birliğini yeniden kurmuştur. Geçen Büyük Harbde, Yunanistanın nasıl bir anarşi içinde, ne feci günler yaşadığı unutulmamıştır. Buna mukabil ,bu defa Yunan milleti, ayni millî ruhla düşmanın karşısına bir kaya gibi dikilmiş ve bu dikiliş, ona şerefli zaferler kazandırmıştır.

Yunanistanın Metaksas'tan evvelki bütün siyasî liderleri, «dağıtıcı» idiler, Metaksas «birleştirici» olmuştur. Seleflerinin faaliyetlerinden «nifak ve ayrılık», onun gayretlerinden «ittihad ve birlik» çıkmıştır. Yunan milleti gibi, kendisini, venelerce hiç politika mücadelesine fazla kaptırmış bir milleti, bir kaç yıl içinde, böyle bir tek bayrak altına toplayabilen adam, mutlaka büyük adamdır. Çok vatanperver olan Yunanlılar, onun öteki şeflerden ayrı bir ruhta, yalnız vatana hizmet kaygısile, şahıs ve parti endişelerinden uzak olduğunu görmüşler, ona inanmışlardır.

Yunanistanı, kardeş kavgasından kurtararak düşmana karşı efsanevi zaferler kazandıran işte Metaksas'ın yarattığı bu inancdır. Böyle bir imanı, küçük ruhlu politikacılar asla yaratamazlar. Bu, yalnız büyük adamların işidir. General Metaksas, büyük bir adamdı. Yunanlılar, ona millî kahraman payesi vermekle eksperi büyük adamlar gibi vakitsiz ölen Metaksas'a lâyık ve müstahak olduğu minnet ve şükranı ifade etmiş oluyorlar.

İzmirde kadın yüzünden cinayet

İzmir (Hususî) — Tepecikte Kâğıdhane caddesinde kadın ve sarhoşluk yüzünden sokak ortasında bir cinayet olmuştur.

Katil, 30 yaşlarında kasab Mehmed oğlu Hayri Salâhaddin, umumhanede Fatma namında bir kadının eski dostudur. Maktul 40 yaşında Tevfik de yeni dostu... Kadın, Hayri Salâhaddine 150 lira borcludur. Hayri sarhoş olarak gelmiş, parayı istemiş, Tevfik, her ay yirmi lira verileceğini söylemiştir. Bunu müteakib Tevfik çıkmış, Hayri Salâhaddin evde kalmış ve kadını tabanca ile tehdide başlamıştır. Kadın da:

— Ben paranı defaten vermek istiyorum, fakat Tevfik bırakmıyor,

Deyince Hayri Salâhaddin fırlamış, sokakta Tevfiği yakalayıp göğsüne kurşun sıkarak öldürmüştür Katil biraz sonra yakalanmıştır.

Küçük hikâye

Emanet

Orhan Rahmi Gökçe

Çadırın kapısına doğru giderek, uzaklara bakar gibi:

— Yahu - dedi - mezardan mı çıktın?. Nerelerdeydin?.

— Evet, mezardan çıktım desem, doğrudur. Çanakkaleden Kafkasa, oradan Iraka, oradan da Kanal boylarına...

— Uzun seyahat..

Tekrar bana döndü ve sigara kutusunu çıkardı. Heyecanı zail olmuş gibiydi. Dostum, karımı ve aile efradımı tanıyordu.

— Bizimkilerden bir haber var mı Refet? Karım, çocuğum ne oldu acaba?.

Yüzü, garib şekilde beyazlaştı. Gözlerinin siyahı bile dağılır gibi oldu... Biraz durdu ve içini çekti:

— Karın öldü... Çocuğun sağ... Bir daha bu mevzua dönmiyelim... Bak, silâh sesleri geliyor. vazife başına...

Emir, emirdi. fırladım... Hem koşuyor, hem de kedni kendime söyleniyordum:

— Zavallı karıcığım... Zavallı güzel, iyi ruhlu sevgilim...

O gece keşfe çıktım. Henüz dönmüştüm ki, yeni bir taarruz emri aldık... Yüzbaşı, sağ tarafımdaki kuvvetlerin başında idi, şafak, yeni söküyordu. Müsademe üç saat sürdü. Arkasından süngü hücumuna geçtik ve hedefe vardık. Bu sırada, bir emir neferi koşarak geldi:

— Cemal Bey, kumandan sizi istiyor, vuruldu...

Onu. elli metre ileride bir siper içinde, göğsünden aldığı derin bir süngü yarası ile buldüm. Artık ölüyordu. Son mukavemetini topladı:

— Eğil, dedi, eğil...

Eğildim.., Saçlarımı okşadı. Elini yüzümde dolaştırdı. Sevgi ve heyecanla bana bakıyordu.

— Sana bir vasiyetim var Cemal - dedi - karım, iki çocuğun İzmirde, Karantinede (. . .) sokağında oturuyorlar. Evin numarası 27.., Onları sana emanet ediyorum... Anlıyor musun!.

Biraz dinlendi. Sonra:

— Sen. ayni zamanda bekârsın -dedikarım da çok iyi ruhlu, çok güzel... Anladın mı? Mes'ud olacağınızdan eminim... Allaha ısmarladık...

Ve, gözlerini kapar kapamaz, Refet, dünyayı terketti, gitti.

***

Müthiş hakikat; başa gelen çekilir, dedim ve kapıya yaklaştım. Bir kadına, yıllarca beklediği kocasının ölümünü haber vermek ne zor şeydi?, Kapıyı. on yaşlarında bir çocuk açtı. Sarışın nahif bir şey... İçimden, (zavallı Refetin çocuklarından biri olacak) diye düşündüm.

— Burası, Yüzbaşı Refet Beyin evi değil mi oğlum?.

— Evet efendim...

— Anneni kapıya kadar çağırır mısın?

Çocuk içeri seslendi. Bir kadın yürüyüşü... Refetin karısı kapıda gözüktü. Fakat hayır, onun değil, benim karımdı o!.

— Lûtfiye - diye bağırdım - sevgili karım!..

Ve, kollarımı açarak ona doğru atıldım... Gözleri büyümüş, yüzü sapsarı olmuştu. Kolları evvelâ heyecanla açıldı, sonra yanlarına düştü:

— Sen hal.. Cemal, sensin ha!..

Eli ile yüzünü kapadı, sendeledi ve bayıldı... İçeriden bir kadın koştu. Karımı kaldırdık. bahçede bir kanepe üzerine oturttuk. Biraz sonra ayıldı:

— Allahım, Allahım! - diye inliyordu - Cemal gelmiş... Cemal dirilmiş, Cemal mezardan çıkmış...

Titriyor, spazmoz geçiriyordu. Heyecanının geçmesini bekliyordum. Karım, ne kadar güzelleşmişti? Sarışın çocuk, dikkatle bana bakıyordu... Nihayet:

— İşte - dedim - gördün mü karıcığım; çıkıp geldim... Artık her şey, bütün hasretler, bütün ayrılık acıları bitti.., Bundan sonra...

Elini âdeta dudaklarıma uzatır gibi yaptı:

— Yeter zavallı Cemal.. Yeter, yeter... Her şey bitti artık. Ben senin karın değilim.., Senin öldüğün haberi gelmişti. Beni, Yüzbaşı Refetle evlendirdiler.

Bu defa, dehşet ve ürperme sırası bana gelmişti:

— Bak - dedi - işte oğlun!..

Demek o sarışın, ince, nahif çocuk benim oğlumdu. Onu, ağlıyarak bağrıma bastım, zavallı dostum Refeti görüyor gibi idim... Vasiyetini yaparken, bana her şeyi ihsas etmişti. Evvelâ ben ölmüştüm güya... Sonra dirildim, fakat bu defa da artık karım benim nazarımda ölmüştü. İş bununla da bitmemişti. Ölüm sırası, hakikî olarak zavallı Refete gelmişti ve biz, iki eski karı, koca, sağ kalmıştık...

Sükûnetimiz avdet edince, karıma herşeyi anlattım. Elleri ile ellerimi okşarken; yavaş bir fısıltı ile:

— Tesadüf - diyordu - hayret edilecek bir tesadüf...

Refetin çocuğu da şimdi bizim bağrımızda... O kadar iyi, kibar ve dürüst bir çocuk ki, tıpkı babası...

CUMHURİYET

Nüshası 5 kuruştur.

Abone şerait { Türkiye için / Hario için

Senelik 1400 Kr. 2700 Kr.
Altı aylık 750 » 1450 »
Üç aylık 400 » 800 »
Bir aylık 150 » Yoktur

Dikkat

Gazetemize gönderilen evrak ve yazılar neşredilsin edilmesin iade edilmez ve ziyanından mes'uliyet kabul olunmaz.

SON HABERLER

Siyasi İcmal

Amerikanın yardımına mâni olmak için

Mihver devletlerini en çok telâşlandıran ve en çok korkutan amil, Amerikanın demokrasi cephesine yapacağı külli yardımdır. Onun için bu yardımı aksatmak için elden gelen herşey yapılıyor. Bir taraftan Japonya Amerika ile harbe tutuşmak ihtimalinden bahsederek Amerikayı korkutmağa ve Amerika efkârı umumiyesini yardım lâyihaları aleyhinde kışkırtmağa çalışmaktadır. Diğer taraftan da Almanya, daha başka bir cepheden, Amerikadaki yardım aleyhtarlarını kuvvetlendirmek için son gayretlerini sarfetmektedir.

Meselâ Amerikadaki yardım aleyhtarları, yardımın yetişmesinden evvel, Almanyanın İngiltereyi istilâ edeceğini ve harbin biteceğini söylüyorlardı.

Her Hitler de dünkü nutkunda aşağı yukarı ayni sözü söylüyor. Ve Amerikan yardımının İngiltereye yetişse dahi, hiç bir fayda vermiyeceğini, çünkü Almanyanın bu yardımı da hesaba katarak hazırlandığını ve silâhlandığını söylüyor.

Her Hitler tarafından söylenen bu sözlerden maksad, İngiltereye yapılacak yardımın vaktinde yetiştiği dahi farzedilse, onun boşa gideceğini telkin ederek boşa gidecek yardımın yapılması aleyhinde cereyan uyandırmaktır. Boşa gidecek ve yapılmasından umulan maksadı tahakkuk ettirmiyecek bir yardımı yapmak, akıntıya kürek çekmek kabilinden olacağı için, onu yaparak boş zahmetlere katlanmaktansa yapmamayı tercih etmek daha makul sayılır.

Fakat üçler paktına mensub olan devletlerin Amerika parlamentosunun yardım projelerini tasvib etmek üzere olduğu bu sırada bu projelerin tasvib edilmemesi için bu derece hararetli faaliyetlere girişmeleri de onların bu yardımdan ne derece, dehşetle, ürktüklerini bütün açıklığile tebarüz ettiriyor.

Bu yardım tesirsiz kalacaksa, Japonya ne diye Amerikayı tehdid ediyor ve Almanya ne diye harb mıntakasına girecek her Amerikan vapurunu batıracağını, Amerikanın harbe şu veya bu şekilde iştiraki yüzünden Alman harb gayelerinin de ona göre değişeceğini söylemeğe lüzum görüyor? Bütün bu tehdidler Amerikan yardımından hissolunan endişenin sarih bir tezahürü değil midir? Ve bu yardımın vuku bulmaması için uğraşıp didişmek, o yardımdan korkulduğunu anlatmaz mı?

Almanyanın bilhassa yardım projesinin Amerika meclisinden çıkmak üzere olduğu sırada, eline düşen ilk fırsattan istifade ederek Amerikadaki infiradcıları takviyeye ehemmiyet vermesi Amerika yardımının harbe müdahalesinden, kendi hesabına fena neticeler beklediğini en sarih şekilde tebarüz ettirdiğinden Her Hitler'in son nutku bu harbde kat'î sözün Amerika tarafından söyleneceğine dair bir itiraf mahiyetinde telâkki edilebilir.

Bu itiraf ise, Amerikanın yardımını herhalde hızlandıracaktır. Çünkü Amerikalılar yapacakları yardımın boşa gitmiyeceğine, belki hakikaten müsmir olacağına, hatta tarihte en büyük zaferin bu sayede kazanılacağına inanarak demokrasi cephesine yardım edeceklerdir.

Her Hitler'in bu nutkile demokrasi cephesinin işini kolaylaştırmış olduğunu söylemek, bir mubalâğa teşkil etmez.

Dernenin sukutu:

İngiliz kuvvetleri Libyada bir zafer daha kazandı, Tobrukun sukutundan sekiz gün sonra Derneyi zaptetti ve Bingaziye doğru ilerlemeğe başladı.

Cebeli Ahdar (Yeşil Dağ) ın şark tarafından bir çıkıntısı üzerinde olan Derne, münbit topraklarile, daimi pınarlarile küçük, fakat güzel bir şehirdir. Ahalisinin çoğu 1493 te müslüman Endülüsten hicret eden Arablardandır. Derne'nin başından geçen bir macera 1805 senesinde, Amerika Birleşik Cumhuriyetlerinin Akdenizde bulunan bahriyelileri tarafından işgal olunması idi. İşgalin sebebi, Amerika gemilerine karşı bir takım korsanlıkların vukuu idi. Bunun üzerine Amerikalılar Derneye çıkmışlar ve bugün de izleri duran, küflü topları hâlâ göze çarpan bir kale vücude getirmişler ve Derne limanını ıslaha çalışmışlardı. Fakat çok geçmeden iki taraf arasında sulh sür'atle yapılmış olduğu için Amerikalıların Derneyi işgal etmeleri ancak 35 gün devam etmişti.

Derne 1911 de de İtalyan donanmasının bir nümayişine şahid olmuş, fakat buradaki Türk müdafaa kuvveti şehri teslim etmemiş, ve İtalyanlar ancak şehri bombardıman ettikten sonra işgal etmişlerse de Derne havalisi Trablusgarb harbi sırasında Türk askerlerinin birçok kahramanlıklarına şahid olmuştu.

Bugün Derne İtalyanın Afrikadan atılması yolunda bir merhale teşkil ediyor. Bu merhaleyi daha mühim merhaleler takib edecektir,

Ömer Rıza DOĞRUL

Merkez Bankası sterlin alıp satabilecek

Türk - İngiliz malî anlaşması hükümlerine tevfikan tediyeler hakkında yeni bir karar kabul edildi

Ankara 30 (Telefonla) — Vekiller Heyetinin kabul ettiği yeni bir kararla 3902 sayılı kanunun ikinci muvakkat maddesi mucibince Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kâr ve zararı hazineye aid olmak üzere İngiliz lirası alıp satabilecektir.

Vekiller Heyeti, İngiltere ve İngiliz lirası grupuna dahil olan memleketlerle Türk - İngiliz malî anlaşması hükümlerine tevfikan yapılan mübadelât dolayısile icra edilecek tediyeler hakkında yeni bir karar kabul etmiştir. Bu karara göre, İngiliz lirası grupuna dahil olan memleketler hakkında 2/7005 sayılı kararnamenin 4 üncü maddesi hükümleri tatbik olunmıyacaktır. Türkiye ile İngiltere ve İngiliz lirası grupuna dahil memleketler arasında yapılacak ithalât ve ihracat muamelelerinden mütevellid tediyata her ihracat ve ithalât muamelesi ayrı ayrı karşılaştırılmaksızın Cumhuriyet Merkez Bankasınca 2 kânunuevvel 1940 tarihinde imza edilen Türk - İngiliz malî anlaşması hükümlerine göre tesis edilen hususî hesablardaki mevcud nispetinde döviz tahsis olunacaktır. Merkez Bankasınca yapılacak tediyata malın ithaline aid gümrük makbuzu esas teşkil edecektir.

Efganistan İktısad Veziri Ankarada

Misafir Nazır, dün Ticaret Vekilimiz şerefine bir ziyafet verdi

Ankara 30 (a.a.) — Birkaç günden beri şehrimizde bulunmakta olan Efgan İktısad Veziri Abdülmecid Han şerefine evvelki gün Anadolu kulübünde ve Ticaret Vekili Mümtaz Ökmen tarafından bir öğle yemeği ziyafeti verilmiştir.

Dün de Abdülmecid Han, Ticaret Vekilimizin şerefine Efgan büyük elçiliğinde bir öğle ziyafeti vermiş ve bu ziyafette Hariciye Vekili Şükrü Saracoğlu ile Hariciye ve Ticaret Vekilleri erkânı hazır bulunmuşlardır.

İtalya ile ticarete dair bir tebliğ

Ankara 30 (a.a.) — Ticaret Vekâletinden bildirilmektedir:

1 — 2/12669 sayılı kararnamenin ikinci maddesinin tatbikına aid ikinci talimatnamenin birinci maddesinde yazılı memleketlere İtalya ilâve edilmiştir.

2 — 8 haziran 940 tarihli ve 4530 sayılı Resmi Gazetede intişar eyliyen talimatnamenin muvakkat maddesi mucibince, İtalyadan gümrüklerimize gelmiş olup da bedelleri Türk Cumhuriyet Merkez Bankasındaki klering hesabına yatırılmak suretile muamelesi başlamış olan işler, muamelelerin başladığı tarihte mer'i olan hükümler dahilinde intaç olunur.

Keyfiyet, İtalyadan getirilen malların memlekete ithali hususunda Vekâletimize müracaatte bulunan tacirlerimize cevab olmak üzere bildirilir.

Afyon ve İzmirde zelzele

Afyon Karahisar 30 (a.a.) — Dün saat 3,50 de burada oldukça şiddetli yer sarsıntısı olmuştur. Hasar yoktur.

İzmir 30 (a.a.) — Dün Torbalı kazasında üçer saniye süren iki yer sarsıntısı olmuştur. Hasar yoktur.

Gediz nehri yine taştı

İzmir 30 (a.a.) — Son yağmurlardan Menemen kazası dahilinde Gediz nehri suları 25 santim yükselmiş ve sular ovalara yayılmağa başlamıştır. Sular Menemen şosesinin üstünden aşmakta ise de münakalât devam etmekte ve şimdilik bir tehlike görülmemektedir.

Hırvatistanda vesika usulü

Londra 30 (a.a.) — Belgrad radyosunun verdiği bir habere göre, buğday, mısır, çavdar, arpa, ipek, şeker ve kahvenin Hırvatistanda vesikaya tâbi tutulacağı Zagrebde resmen bildirilmiştir.

Amerika

400 küçük harb gemisi daha yaptırıyor

Vaşington 30 (a.a.) — Deniz programının tevsii ve bilhassa 400 küçük harb gemisinin inşası için 909 milyon dolar sarfına mezuniyet veren kanun, âyan meclisinde kabul edilerek Cumhur Reisliğine gönderilmiştir.

İnşası mevzuubahs gemiler arasında mayin toplayıcı gemilerle denizaltı avcı gemileri de vardır.

Hava hücumları

İngilterede harb istihsalâtının arttırılmasına mani olamadı

Londra 30 (a.a.) — Daily Telegraph gazetesinin siyasi muhabiri şunları yazmaktadır:

«Hava hücumlarına ve memlekete iptidai madde ile işe maddeleri getiren ticaret gemilerine karşı yapılan taarruzlara rağmen İngilterenin son aylar zarfındaki harb istihsalâtında fazlalık kaydedilmiştir. Meselâ, bir fırkanın teçhizatı bir kaç ay zarfında değil, bir kaç hafta zarfında temin edilmektedir. 1940 senesi ilkkânununda istihsalât, geçen aylarınkinden daha yüksektir. Fakat sonkânun ayındaki istihsalâtın ilkkânun ayındakini de geçeceği tahmin edilmektedir.»

Seferlerine müsaade edilen otomobiller

Ankara 30 (Telefonla) — İstimallerinde zaruret bulunduğu anlaşılan A.H. 1645, A.H. 681 ve Mersin 495 plâka numaralı nakil vasıtalarının seyrüsefere serbest tutulan otomobiller arasına ilâvesi takarrür etti.

İki motör hakkında

Ankara 30 (Telefonla) — İstanbul limanına bağlı ve bir petrol kumpanyasının umumi servis işlerinde kullanılan Melek ve Servi motörleri 2/14703 sayılı kararnameye bağlı karar hükümlerinden istisna edildi.

Rumanyada tevkif edilenler

Bükreş 30 (a.a.) — D. N. B. Resmen bildirildiğine göre, son isyan hareketine iştirak eden müşevviklerden 106 sı Bükreşte, 392 si taşrada tevkif edilmiştir. Şimdiye kadar mevkufların ismini bildiren hiç bir resmi tebliğ neşredilmemiştir. Yalnız eski Bükreş polis müdürü albay Zavdiano'nun mevkuflar arasında bulunduğu bilinmektedir.

Seyyar dikiş yurdları

İzmir (Hususî) — Maarif Vekâletinin emrile şu bir kaç gün içinde Bergamanın Kınık ve Kemalpaşanın Alurca köylerinde, altışar ay devam etmek üzere seyyar birer dikiş, nakiş ve biçki kursu açılacaktır. Manisanın Karaoğlanlı köyünde de böyle bir kurs hazırlanmış ve Manisa Valisi tarafından açılmıştır. İlk günde on beş talebe kaydedilmiştir.

TARİHTEN YAPRAKLAR

Trablusu nasıl almıştık?

Zaferi büyük Amiral Turgud Reis başardı ve bütün kıt'a 361 sene Türk hakimiyeti altında yaşadı

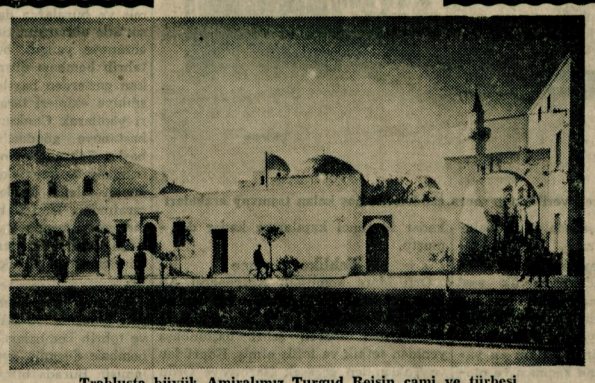

Trablusta büyük Amiralımız Turgud Reisin cami ve türbesi

Yazan: **Hasan Adnan GIZ**

Trablus kıt'ası hicretin 23 üncü yılında İslâm orduları tarafından istilâ olundu ve yerli ahali bu tarihten itibaren yavaş yavaş İslâm dinini kabul ettiler. Arab İmparatorluğunun inhitatından sonra Fatımilerin ve nihayet Tunusta hüküm süren «Benî Haffas» hanedanının eline geçen Trablus, on altıncı asra kadar bu devletin idaresi altında yaşamıştır. On altıncı asır, Türk ordusunun istilâ devri olduğu gibi ayni zamanda Akdenizde emsalsiz bir hâkimiyet tesis eden Türk denizcilerinin zafer asrıdır..

O tarihte Türk donanması bu günkü İngiliz bahriyesi gibi Süveyşten tâ Cebelüttarığa kadar müthiş ve rakibsiz bir saltanat sürüyordu. Bu hakimiyet Kemal Reis ile başlar. Kemal Reis ki meşhur bir Gelibolu kahramanıdır. Genç yaşında bir gemi tedarik ederek fırtınalı bir hayata atılmış ve on beş sene tek başına bütün Akdeniz gemilerini titrettikten sonra 1494 de Osmanlı devletinin hizmetine girmişti. Bu büyük denizcinin bütün seferlerine iştirak eden hemşirezadesi Piri Bey, dünyanın ilk deniz rehberi olarak yazdığı meşhur «Kitabülbahriye» sinde bütün Berberiye sahilleri gibi Trablusgarb hakkında da pek mühim malûmat veriyor. Akdeniz sahillerini karış karış, koy koy adeta kumlarına, çakıllarına kadar tarif ve tesbit eden bu âlim denizci bilhassa Trablus kalesini pek beğenir:

«Bilmek gerektir ki magrib diyarında Trablus kalesi gibi beyaz, sahih, narin ve binası güzel bir kale görmedik. Her bürc ve barosu balmumundan dökülmüşe benzerdi. Hususa her yıl ol kaleyi taze kireçle çırparlar, Fakat İspanya kâfiri aldıktan sonra vâsidir diye yıkıp harab eyledi.»

Türk denizcilerinin tam dört buçuk asır evvel tâ Fizana kadar adım adım dolaştıkları bu kıt'ayı Avrupa seyyahları ancak on dokuzuncu asırdan sonra yakından tanıdılar. On beşinci asır nihayetinde Benî Haffas Valilerinin idaresinden memnun olmayan yerli ahali Kemal Reise müracaat ederek Trablus Sultanı olmasını rica etmişlerdi. Bu sırada Osmanlı hizmetine girmiş olan Gelibolu kahramanı bu güzel teklifi reddetti. Piri Bey bu mesele hakkında şu izahatı veriyor:

«.. Ol hinde Kemal Reisin üç parça gemisile Trablusa vardık. Kemal Reise gel beyimiz ol, dediler. Razı olmadı. Hüdavendigâra danışmadık bedduasından korkarım, dedi. Arabdan bir şeyh vardı. Adına Abbas derlerdi. Onu kendilerine şeyh ettiler. Bir kaç yıl bu hal üzere giderken bir gün Trablus üzerine seksen pare gemile kâfir geldi. Bir gün içinde Trablusu aldı. Şimdi ol diyarda İspanya Padişahı hükmeder.»

Büyüklüğe bakın!. On beş sene enginin, dalgaların sultanı olan bu pervasız adam, fermanı yalnız karalarda okunan İkinci Beyazıda muhteşem bir deniz hakimiyeti hediye ettikten sonra, onun müsaadesini almadan bir saltanat teklifini bile kabul etmek istemiyor. Maddî kudretin, manevî büyüklük ile imtizaci olsa olsa bu kadar olur. Kemal Reisin bu teklifi reddinden bir kaç yıl sonra. 1509 senesinde, Trablusgarb bir gün içinde ve bir silâh bile atılmadan İspanyollar tarafından zaptolundu. Bu vak'anın garib bir mukaddemesi vardır:

O devirde merkezî Afrikanın zengin menabii ile Akdeniz limanları arasında mühim bir kanal vazifesi gören Trablusun kervan yolları, memleket dahilinde büyük bir servetin birikmesine bais olmustu. Bu servet o kadar nispetsiz bir şekilde tezavüd etmişti ki, halk yavaş yavaş müthiş bir rehavete düşerek memleketin müdafaası tamamen unutulmuş; hattâ silâha, harbe karşı umumî bir nefret hasıl olarak eski kılıçlar bile bir köşeye atılmıştı. O tarihte Afrika ile Avrupa limanları arasındaki münasebeti en ziyade İspanyol gemileri temin ediyordu. Bir gün Trablusgarba nadide kumaşlar yüklü iki İspanyol gemisi geldi. Kumaşları alan tacir İspanyolları konağına davet ederek onlara mükellef bir ziyafet verdi. Hattâ ihtişamını göstermek için gayet kıymettar bir yakut taşı misafirlerinin huzurunda dövdürüp baharat yerine yemeklerin üzerine ekti. [*]. Gelgelelim bu kadar servete rağmen karpuz kesecek bir bıçak bile bulunamadı. Hayrete düşen İspanyollar bunun sebebini sordular. Onlar da asayiş mükemmel olduğundan silâha ihtiyac görülmediğini, hattâ âdi bıçaklardan bile nefret ettiklerini söylediler. Bu hale büsbütün taaccüb eden İspanyollar hemen memleketlerine dönerek bu silâhsız servetin hikâyesi ile bütün vatandaşlarının hırsını tahrik ettiler. Nihayet İspanyol donanması bir gece baskını yaparak, tabii hiç bir mukavemete maruz kalmadan Trablusu zaptetti. Neye uğradığını şaşıran ahaliden bir kısmı Tacura kasabasına kaçarak, o sırada en parlak günlerini yaşayan Osmanlı devletinden yardım istemeye karar verdiler ve İstanbula iki murahhas gönderdiler. İstanbul halkı bu beyaz ehramlı ve güler yüzlü adamları büyük bir alâka ile karşıladı. Fakat dillerini anlayan olmadığı için kolay kolay meraklarını ifade edemediler. Nihayet Enderundan hadım Murad Ağanın delâletile Sultan Süleymanın huzuruna çıkarak derdlerini dökmeye muvaffak oldular. Padişah Murad Ağayı onlarla beraber Trablusa gönderdi. Murad Ağa Tacurada bir teşkilât vücude getirerek İspanyollarla muharebeye girişti. Fakat iki taraftın kuvvetleri arasında büyük bir nispetsizlik mevcuddu. Bu yüzden Trablus kırk iki sene İspanyolların zulmü altında inledi. Murad Ağa muhtelif tarihlerde Padişaha haber göndererek yardım istedi. Fakat Kanuni o sırada çok büyük işler peşinde koşuyor, Macaristan ve Irak gibi muazzam ülkelerin fethini ikmal ediyordu. Fakat Murad Ağanın ricalarına, Barbarostan sonra Mağrib diyarının hâkimi olan Turgut Reisin maruzatı da inzimam edince Trablusun fethi birinci plâna alındı ve bu işe bizzat Turgut Reis memur olundu.

Derya kaptanı Hayreddin Paşanın sağ kolu makamında olan Turgut onun kadar mahir ve büyük bir kumandandı. Hattâ Barbaros bile «Turgut benden yaradır» demişti. Ayni kudret ve maharete sahib olan bu iki deniz kurdunun şüphesiz birbirine benzemiyen tarafları da vardı Barbaros cesur bir asker olduğu kadar pek mahir bir diplomattı. O korsan kadırgasını terkederek İstanbul sarayının kubbealtına dahil olduğu andan itibaren derhal bu yeni muhitin bütün şartlarına intibak etmiş ve en zeki vezirlerin bile bastan kara ettikleri o saray girdabında dahi maharetle gemisini yüzdürmeye muvaffak olmuştu. Turgut Reis ise kayalar kadar sert ve denizler kadar pervasız bir adamdı. Bu yüzden hiç bir zaman adamlarile iyi geçinemedi. Barbaros öldüğü zaman Türk denizcileri onun yerine Turgudun getirileceğini ummuşlardı. Fakat Padişah Sokullu Mehmed Paşayı intihab etti. Dört sene sonra Sokullu infisal edince bu ümid tekrar canlandı. Bu sefer de Sadrazam Rüstem Paşa kardeşi Sinanı ileri sürdü. Denizcilikten yetişmiyen bu Kaptan Paşanın Türk bahriyesine en büyük hizmeti, Karlı ili sancak beyliği ile Turgudu devlet hizmetine bağlaması oldu. Fakat bir müddet sonra koca kahramanı gene kırdılar. O da kızıp tekrar engin denizlere açıldı. Trablusun fethi zaruri bir şekil aldığı zaman Turgudun yardımına şiddetle lüzum görülmüştü. Padişah. bu sırada 68 yaşında bulunan o emsalsiz deniz kurdunu İstanbula davet ederek eğer Trablusu fethe muvaffak olursa kendini Trablus Beylerbeyi yapacağını vaadetti. Turgud bu teklifi samimî bularak kabulden çekinmedi.

Kaptan Sinan Paşa ile beraber yüz yirmi parçadan mürekkeb bir donanma ile İstanbuldan hareket ettiler. Yolda evvelâ Maltaya uğrayarak adayı muhasara altına aldılar. Fakat Şarlken'in Trablusa bir donanma gönderdiğini duyunca hemen cenuba dümen kırdılar. Kalenin kumandanı «Gaspard de Villiers» şiddetli bir mukavemetten sonra Turgudun hücumlarına dayanamıyarak teslime mecbur oldu. Mısır, Tunus ve Cezairden sonra Şimali Afrikanın bu son kıt'asi da Türklerin eline geçmişti, «15 ağustos 1551».

Turgudun bu büyük muvaffakiyeti üzerine bütün Türk denizcileri ihtiyar kahramanın lâyık olduğu en şerefli mevkie çıkarılmasını beklerken, Sinan Paşa İstanbuldanberi koynunda sakladığı fermanı çıkarmış ve yeni eyaletin valiliğine hadım Murad Ağa tayin olunmuştu. Meğer Osmanlı padişahı Trablus Beylerbeyliğini bir taraftan Turguda vadederken diğer taraftan o Enderun ağasına ferman vermiş. Bu kahpe oyun karşısında büyük hiddete düşen Turgud Reis hemen kadirgasına atlayarak garb sularına yelken açtı. Turgudu taparcasına seven diğer kaptanlar da gemilerile beraber onun peşine düştüler. Zavallı Sinan Paşa pek müşkül bir mevkide kalmıştı. Allahtan Turgud onun haline acıyarak tekrar geri döndü ve Preveze sancağına avdet etti. Fakat bu kahpece oyunu bir türlü hazmedememişti. Nihayet etiği vadi yüzüne vurarak bizzat padişahtan hakkını istemeğe karar verdi. Sultan Süleyman bu sırada Edirnede bulunuyordu. Bir gün maiyetile beraber ava çıkarken mühib sakallı ve mağrur bakışlı bir ihtiyar atının dizginlerini tuttu. Turgud Bey kılıcının hakkını istiyordu. Padişah bu pervasız cesarete hayran oldu. Koca kahraman Edirne seyahatinden dönerken paşalık fermanını koparılmış bir kelle gibi elinde sallıyordu.

***

Turgud Paşa tam 31 sene Trablus Beylerbeyi olarak kaldı ve 31 sene bu ülke en mes'ud günlerini yaşadı. Ömrünün son yıllarını sükûnet ve istirahatle geçirmek için kendine emel edindiği bu makama kavuştuktan sonra da gene sevgili denizi terketmemiş, zaman zaman kadirgasına atlayarak elde ettiği ganaimi memleketin tamir ve tahkimine sarfetmişti. Malta korsanlarının mütemadi tacizleri onu tekrar kanlı bir harbe sürükledi ve 91 yaşında olduğu halde bir kahramana yaraşan en şerefli bir şekilde şehid düştü.. «23 haziran 1585». Mübarek nâşını kadirgasına koyarak hürmet ve merasimle Trablusa getirdiler ve kendi yaptırdığı camiin türbesine gömdüler. 91 yaşında şehid düşen bu emsalsiz kahramanın türbesi bu tarihten sonra halkın mukaddes bir ziyaretgâhı oldu. Trablusa tayin olunan vali ve kumandanlar muhakkak ilkönce Turgudun türbesini ziyaret ederek orada kurbanlar keser, bütün güvey namazları Turgud camiinde kılınır, bedeviler bile «Sidi Dragutun» ruhaniyetinden istimdad ederdi. O denizler hâkiminin yadigârı olan Trablus kıt'ası tam 361 sene Türk hakimiyeti altında yaşamıştır.

[*] Hasan Safi Bey, Trablusgarb tarihi cild I, sahife 38.

Hadiseler Arasında FELEK

Spor ve harb

Bu harb başlamadan evvel Avrupada, bugün birbirine silâh çekmiş olan milletlerin silâhsız mücadele sahnelerindeki kabiliyetlerini gösteren pek çok tezahürler olmuştu.

Meselâ genc İtalyan Mareşalı Balbo iki düzinelik bir tayyare filosile Avrupadan Amerikaya geçmişti. O zaman bu hâdise İtalyan tayyare ve tayyarecilerinin bütün tahminler üzerinde ve pek faik bir kıymette olduğunu gösterir beliğ bir alâmet telâkki edilmişti.

Hatta İtalyan diktatörü Sinyor Mussolini'nin şahsî tayyaresini kendisi idare etmesi ve damadı, Hariciye Nazırı Sinyor Ciano'nun da bir tayyare zabiti olması İtalyan tayyareciliğinin haşmet ve kudretine birer reddedilmez delil sayılıyordu.

Normal spor sahasında da İtalyan muvaffakiyetleri tevali edip gidiyordu. 934 mevsiminde İtalyan milli takımı İngiliz milli takımına ancak bir golle fakat İngiliz topraklarında yenilmişti. Revanş müsabakasında da beraber kalmışlardı.

Daha evvel İtalyan takımı Avusturyalıları yenmiş ve 1936 Olimpiyadında da dünya şampiyonu olmuştu. Ondan sonra yapılan Avrupa kupasını da finale kalan Macarları 5-3 yenerek kazanmıştı.

İtalyan güreşçileri de mühimdi. 928 den itibaren dünyada isimlerini andırmıya başlamış görünüyorlardı. İtalyan koşucuları ise beynelmilel sahada hattı sayılır birer kıymet idiler. Yalnız filimlerini gördüğümüz polis ve asker manevralarında İtalyan efradının alevler içine atılarak nasıl fedakârlıklar gösterdiğine herkes gibi biz de şahid oluyorduk.

Buna mukabil İngiliz sporu ancak bir milli eğlence veya hayat ihtiyacı halinde devam ediyor ve beynelmilel temaslarda İtalyanlar kadar parlak neticeler kat'iyyen elde edemiyordu.

Derken harb patladı.

İki düzine tayyare ile Atlas Okyanusunu geçen ve herkese parmak ısırtan İtalyan tayyareciliği o kadar zâf gösterdi ki; İtalyanlar «Denizimiz» adını verdikleri Akdenizin en dar geçidi olan Sicilya kanalını bile bugün Alman tayyarelerine bekletmeğe mecbur oldular.

İtalyanların döğüşkenliklerini dünyaya gösterdiğini sandığımız spor sahalarındaki İtalyan üstünlüğü milletler için başlıca hayat kavgası olan harb meydanlarında birer oyun hatırası olarak kaldı. (Libya) ve Bingazi harblerinde 100 bin kişilik bir İtalyan ordusunu esir etmek için ancak beş altı yüz Avustralyalı kaybetmek İngiliz ordusuna kâfi geldi. Ve anlaşıldı ki; sporcu millet sandığımız, sandığımız değil; böyle olduğunu tezahürlerile, galebelerile görerek hükmettiğimiz İtalyanlara karşı asıl sporcu ve döğüşken millet İngilizler, Avustralyalılar, Yeni Zelandalılar, hulâsa demokrat kuvvetler imiş.

Buna mukabil bir küçük, daha doğrusu az nüfuslu büyük bir millet daha görmüştük: Finler.

Turan ırkından olan Finlerin de modern spor tarihinde büyük muvaffakiyetlerini müşahede etmiştik. Atletizm âleminde, güreş âleminde, jimnastik, binicilik, kayak hulâsa sporun ekseri şubelerinde üstad olduklarını görmüştük.

Bu millet de kendini müdafaa için bedbaht bir harbe sürüklendi ve 180 milyonluk Sovyet Rusya ile muharebeye tutuştu. Nasıl kahramanlıklar yarattıklarını ve eğer serfüru ettilerse yalnız nispetsiz harb malzemesi ve aded çokluğu karşısında şerefli bir sulha razı olduklarını hayretle müşahede ettik.

Bütün bu müşahedelerde önümüzde dört millet görüyoruz: Dördü de spor yapıyordu ve yapmaktadır.

İtalyanlar, Ruslar, Finler ve İngilizler.

Neden bunlardan bir kısmı sporda gösterdiği varlık ve kabiliyeti muharebe sahnesine nakledemedi?

Bu, derin mütalealara muhtac bir mevzudur ve hakikaten öğretici bir mevzudur.

Ancak ilk vehlede hatıra gelen şudur:

Bunlardan bir kısmı (hangileri olduğunu siz bulunuz!) Sporu milletin bünyesine ve tabii hayat ihtiyacları arasına nakledememiş ve büyük spor bayramları, muazzam kütle hareketleri, ciddî spor muvaffakiyet ve galebelerine rağmen (ferd) in bütün bunları bir merasim, bir gösteriş olarak yapmış, fakat bu işin milletin ruhuna işlemediği olduğu alınan neticelerle meydana çıkmıştır.

Sporcu dediğimiz bu milletlerden bir kısmı da bu gibi büyük tezahürler yaparak veya yapmıyarak fakat muhakkak ki; sporu spor için, spor zevki, spor ruhunun uyanıklığı ve insanın ferd olarak mücadele kıymeti kazanması için yaptığındandır ki; döğüşkenlik kabiliyetini harb sahasına da nakledebilmiştir.

Bu müşahede halk sporile, spor cereyanının idare ve tanzimile meşgul olanları ciddî surette meşgul edebilecek bir mevzudur. Etüde değer!

B. FELEK

Bir kız yüzünden...

Şehremininde Karabaş mahallesinde bir yaralama hâdisesi olmuş, sinema kapıcısı Ahmed Hacı, Kasım adlı birisini bıçakla ağır surette yaralamıştır. Yaralı Cerrahpaşa hastanesine kaldırılmış, Ahmed Hacı yakalanmıştır.

Ahmed Hacının ifadesine nazaran, kendisi, Saray isminde bir kızla tanışmış, onunla sevişmişler ve evlenmeği kararlaştırmışlar. Kız, ceyiz hazırlamak üzere Ahmed Hacıdan para istemişitr. Parça parça, 160 lira almıştır. Lâkin, kız, parayı alınca yüzçevirmiş, evlenmekten vazgeçtiğini ve aldığı parayı Kasıma verdiğini söylemiştir. Hiddete kapılan Ahmed Hacı, bu sebeble Kasımı bıçaklamıştır.

Sultanahmed birinci sulh ceza mahkemesi hâkimi Reşid Nomer tarafından dün sorguya çekilen Ahmed Hacı hakkında tevkif müzekkeresi kesilmiştir.

«CUMHURİYET» İN EDEBÎ ROMANI : 45

Kızıl Vazo

Yazan: Peride Celâl

Her şeyi sırasile anlatmaya çalışacağım.

Ninemi toprağa vereli tam on beş gün oldu. Hayır, ağlamak istemiyorum. O zaman devam etmeme imkân kalmıyacak. Bu ölüme, ve ondan evvelki bütün o müthiş hâdiselere cesaretle tahammül ettim. Hüseyin, ninemin öldüğü gece gömüldüğüm koltuğa yaklaşıp yavaş yavaş omuzlarımı okşayarak şöyle demişti:

— Bir erkek gibi cesur ve merd hareket ettin Arize, benim zavallı yavrum.

Ona kupkuru gözlerle bakmış, hattâ gülümsemiştim. Fakat daha sonra, göğsünde bir türlü dinmek bilmiyen gözyaşları ile harab bir halde ağlarken, bu gözyaşlarını, günlerdenberi donuk cam parçaları gibi hareketsiz ve ölü olan kupkuru gözlerime tercih ettiğini söylemişti.

Hüseyin artık benim anam, babam, kardeşim, her şeyim gibi bir şey... Ondan başka beni anlayan, her şeye rağmen maksadsız, riyasız seven kim kaldı ki...

Baştan anlatmak lâzım. Fakat kolay olmıyacak, belki de biraz dağınık yazacağım. Ne çıkar? Bu nihayet bir roman değil. Benim felâketimin, fena kaderimin hikâyesi.

Hayatı inanılmıyacak kadar uğursuz tesadüfler, hâdiselerle dolu, kan, ölüm, ıstırablarla kırılmış, hırpalanmış zavallı bir kadının hayatı.

Hayır beni çevreleyen uğursuzluk çemberini yalnız tesadüflerde aramak doğru değil. Ben dedemin, hattâ onun dedesinin işledikleri hatayı, bütün güvendiğim şeyleri kaybederek ödüyorum. Yalnız ben mi? Babam ve ninem de bedbaht ölümleri ile başkalarının uğruna kurban gitmediler mi?

***

Rıza ile küçük evde buluşmak üzere ayrıldığımız güne avdet ediyorum. Zavallı ben! Saadetimin o gün başladığını sanmıştım. Gülünç haya!! Bu saadet yirmi dört saat bile sürmedi, daha doğrusu ben onun hulyası ile ancak bu kadar avunabildim.

Rıza, ninemin hastalandığı günün akşamı gelip te, beni o müşkül vaziyet içinde bulunca derhal evlenme kararını vermiş ve öyle gitmişti. O gittikten biraz sonra da Gülsüm salona gelerek ninemin, uyandığını ve beni istediğini söylemişti. Derhal yanına koştum.

Aldığı ilâclardan ve uykudan sonra sabahkine nazaran çok daha iyi bir haldeydi. Beni de neş'eli görünce keyfi büsbütün yerine geldi. Ona Rıza ile muhaveremizi, evlenmeye karar verdiğimizi açmak arzusu ile yanıyordum. Fakat henüz rahatsızlığının tamamen geçmemiş olduğunu düşünerek vazgeçtim. Acele etmeye lüzum yoktu. Bir iki gün daha sabretmem daha münasibdi.

O geceyi gayet rahat geçirdim. Kendimi bütün endişelerden, korkulardan azade hissediyordum. Bazan ninemin, bazan Rızanın, hattâ kendimin de karıştığı bin türlü şey düşünüyor, kendi kendime gülüyor, somurtuyor, hattâ yüksek sesle söyleniyordum.

Nihayet iyi bir bayram geçirmiş yorgun çocuklar gibi yastığımı kucakladım. Sabaha kadar hiç uyanmadan uyumuşum. Bu, güzel rüyalarla dolu, sakin, tatlı bir uyku idi.

Ertesi sabah ninemi çok daha iyi buldum. Yatağında oturmuş kahvaltısını ediyordu. Rengi yerine gelmişti. İştahı olduğunu, çarpıntısının hafiflediğini söyledi. Gece çok rahat uyumuştu.

Akşamki bulutlar dağılmış, hava açmıştı. Dışarıda yazı hatırlatan bir sükûnet, tatlı bir sıcaklık vardı. Pencereleri ardına kadar açtım. Öğleye kadar ninemin odasında oturdum. Rızanın telefonunu bekliyor, ayni zamanda sokağa çıkabilmek için ninemin şüphelenmiyeceği bir çare arıyordum. Nihayet buldum. Ona odamda istirahate çekileceğimi söyleyecek, çabucak gidip gelecektim.

Gülsüme dışarı çıktığımı nineme söylememesini tenbih etmek güç mesele değildi.

Yemeği de ninemin odasında, onunla beraber yedim. Sonra tekrar pencerenin önüne koltuğumu çekerek elime bir kitab aldım. Fakat kapı açıldıkça kımıldanıyor, başımı kitabdan kaldırarak telefon haberini bekliyordum. Fakat hayır, kadın ya kahve getiriyor, ya bardakları alıyor, yahud nineme bir şey isteyip istemediğini sormıya geliyordu.

Saatler ilerledikçe yavaş yavaş sıkılmıya başladım. Telefon niçin gecikiyordu? Akşamüzeri telefon ederse o zaman benim evden çıkmama imkân kalmıyacaktı. Geç vakit odama çekilmem nineme acayib görünebilir, şüphelenirdi.

Nineme belli etmemiye çalışarak sık sık saatime bakıyordum. İki buçuk, üç, üç buçuk... Hiçbir haber yok. İçime sinsi bir sıkıntı dolmıya başlıyordu. Saatler ilerledikçe bu sıkıntı artıyor. büyük bir azab, hattâ kedere çevrilmiye başlıyordu. Onun söylediği şeyleri unuttuğu, yahud ihmal ettiği şimdiye kadar olmamıştı. Peki niçin telefon etmiyordu?

Dörde doğru ninem örtülerinin arasına kaydı, gözkapakları ağır ağır örtüldü. Sakin nefeslerle uyumaya başladı.

Oturduğum koltukta büzüldüm. Yumruğumu çeneme dayadım. Sinirden dişlerim sıkılmış, her tarafım gerilmiş bir halde beklemiye devam ettim.

Saat tam beş... Kapı yavaşça gıcırdadı. Sıçrayıp yerimde doğruldum. Gülsüm dışarı çıkmam için elile işaret ediyordu.

Beni telefonda aradıkları takdirde ninemin yanında b

HaVa tehlikesi

Hava tehlikesine karşı pasif korunma hazırlıklarını ve bu işlerde çalışmak üzere ayrılmış olan muhtelif ekiplerin faaliyetlerini tecrübe etmek üzere şehrimizde bir müddettenberi hazırlanmış olan hava denemesi dün de yapılmıştır. Denemeden evvel Vilâyette Vali ve Belediye Reisi Lûtfi Kırdarın başkanlığında bir toplantı yapılmış, bu toplantıda Vali muavinlerile Seferberlik müdürü ve Emniyet müdürü hazır bulunmuşlardır. Bundan maada hazırlıkları kontrol etmek üzere 45 hakem, başhakem kurmay albayı Cemil Ulusuyun başkanlığında toplanarak son talimatlarını almışlardır. İstanbul hava korunma komutanı saat dokuzda ilk ikaz haberini emniyet âmirine bildirmiş, bu suretle ilk düdük çalınmıştır. Bundan sonra saat 10 u beş geçe alârm düdükleri her tarafta çalmağa başlamıştır. Kulelerden, limandan ve muhtelif yerlere konulan 300 e yakın düdükten çılgınca çıkan sesler tehlikeyi haber vermiştir. Bunun üzerine Vilâyetteki heyet derhal vazifeleri başına dağılmışlardır. Saat onu on iki geçe de bir tayyare şehir afakında kendini göstermiştir. Yeşilköy üzerinden bir kavis çizerek gelen bu tayyare Nuri Demirağa aid olup meşhur sivil tayyarecilerimizden Basri tarafından idare edilmekte idi. Tayyare ve düdük seslerini duyan halk kemali sükûnetle evlerine, sokakta bulunanlar da gene sükûnetle korunma mahallerine ve büyükçe mahallerin içlerine sığınmışlardır. Bu sırada tayyarenin muhtelif mahallere kırmızı torbalar attığı ve bu torbaların düştüğü mahallerde açılarak yere bir takım şeridler bıraktığı görülmekte idi. Tayyareci bu torbaları mahallerine atmakta büyük meharet göstermekte ve isabetler kaydetmekte idi. Fakat bittabi aktif deneme yapılmadığı için tayyarenin öteyeberiye sokulmaktan çekinmediği görülüyordu.

Saat on biri kırk geçe tehlikenin zail olduğuna dair ikinci bir işaret verilmiş, herkes sığınaklarından dışarı çıkmıştır. Bu geçici sıkıntı ile en ziyade alâkadar olan ve küçüklüklerine rağmen bunu soğukkanlılıkla karşılayan ilk okullardaki mekteb talebeleri olmuştur. Bunlar denemenin sonunda sevincle dışarı fırlamışlardır.

Bugün saat ikide hakem heyetinin de iştirakile vilâyette büyük bir toplantı yapılarak dün gündüz ve gece yapılan denemenin raporlarını okuyacaklar ve denemenin tenkidini yapacaklardır. Bunların tespit ettikleri muvaffakiyetler ve noksanlar salı günü Vilâyette muhtelif ekiplerin şeflerinin iştiraklerile yapılacak ikinci bir toplantıda gözden geçirilerek bu noksanların izalesi için ekip şeflerine yeni direktifler verilecektir.

Gece denemesi de dün gece saat sekizde yapılmış ve alârm işareti verilir verilmez halk gene korunma mahallerine girerek tehlikeden tahaffuz etmişlerdir.

Şehrimizde pasif denemenin başlaması dolayısile dün gece sokaklarda umumî tenvirat mavi ışıklarla maskelendiği gibi binalarda da ışıklar maskelenmiştir.

Dün geceki alârme tayyare iştirak etmemiş, yalnız düdüklerle işaret verilmiştir. Dün gece biri Sirkeci garında, diğeri Tophane rıhtımında olmak üzere iki yerde tecrübe yapılmış ve bu tecrübelere yedi ekip iştirak etmiştir. Işık maskeleme işi bu sabahtan itibaren nihayet bulacaktır.

Dahiliye Vekâleti Seferberlik umum müdürü Hüsameddin dün sabah şehrimize gelmiş ve deneme esnasında şehrin muhtelif mahallerinde dolaşarak hazırlıkları tetkik etmiştir.

Hakem heyetlerinin tetkikleri esnasında Karagümrükte bir okulun tehlike geçmeden talebeyi sınıfa soktuğu, kezalik gene orada bir otobüsün yolcularını indirmediği, Topkapı haricinde de bir otobüsün kezalik yolcusunu çıkarmadığı, Çapada bir mensucat fabrikasının tehlike bitti işareti verilmeden işçilerini faaliyete geçirdiği görülerek haklarında lâzım gelen ihtaratta bulunulmuştur:

Dünkü tecrübede tayyare, Köprüyü iki defa bombalamıştır. Tehlike işaretini müteakıb Metro hanındaki tramvay ve elektrik memur ve müstahdemlerile o civardaki halk tünelin içine iltica etmişlerdir.

Pasif korunma tecrübesinin şehrin muhtelif mahallerinde ne şekilde yapıldığını dün müteaddid arkadaşlarımız muhtelif yerlerde tespit etmişlerdir.

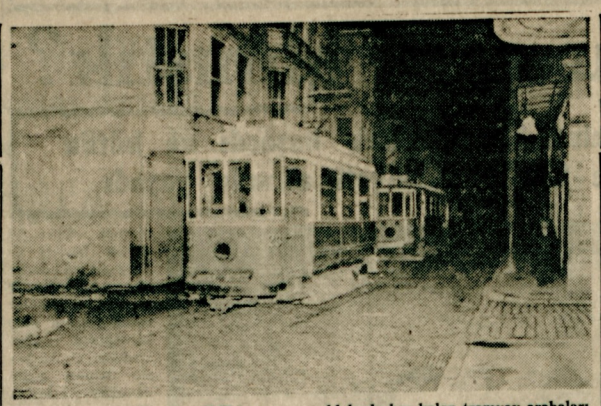

Dün gece alarm işareti verildikten sonra caddelerde boş kalan tramvay arabaları

Arkadaşlarımızın müşahede ve intıbalarını sırasile yazıyoruz:

Taksim meydanında

Taksim meydanındaki büyük saat 10 u işaret ettiği zaman etrafı çınlatan bir düdük sesi işitildi. Binlerce kişinin kaynaştığı koca meydanın boşalması, nakil vasıtalarından inen halkın en yakın sığınak mahallerine kaçması ve otomobillerin kaldırım kenarlarına çekilerek boşalıvermesi iki dakikayı bile geçmedi. Taksimden Galatasaraya ve Harbiyeye kadar meydanda kimseler görünmüyordu. Bu kısa müddetin hitamında bir tayyarenin Halic üzerinden gelerek Taksim meydanının üstüne üç işaret fişeği attığı görüldü. Saat onu yedi geçe Taksim nahiye müdürlüğü önüne bir yangın bombası isabet ettiği öğrenildi. Bir itfaiye ekipi sür'atle gelerek bu yangını söndürmeğe başladı. Bu yangın söndürülürken Taksim meydanının yeni açılan kısmına bir iperitli bomba düştüğü de haber alınmış ve iperit temizleme ekipi derhal burayı sarı bayraklarla çevirerek bu sahanın kireclenmesi ve sonra yıkanması işi kauçuk elbiseli ve maskeli ekip efradı tarafından başlamıştı. Beri tarafta bir tahrib bombasına maruz kalan jandarma binası kalaslarla başka bir ekip tarafından takviye olunuyor, Galatasaraydan koptuğu haber verilen yüksek tevettürlü tramvay telini bağlamak üzere bir ekipin sür'atle gittiği görülüyordu.

Şehir itfaiyesinin muhtelif yangınlar üzerinde meşgul olduğu bu sırada daha başka yangınların çıktığı haberleri gelmekte idi. Bunlardan bir yangın bombası düştüğü farzedilen Pangaltı Tan sinemasında halk boşaltılmış, civar sığınaklara tevzi olunmuş ve buraya mahalle yangın söndürme teşkilâtı yetişerek el tulumbasile su vermeğe başlamıştı. Bu işlerde vazife alan yaşlı vatandaşların da canla başla vazifelerini ifaya çalıştıkları ve kendilerine tevdi edilen işin ehemmiyetini tamamen müdrik oldukları görülüyordu.

Zaman zaman şurada burada hâdis olan vak'alara koşar adımla gaz maskesi takmış polislerin yetiştikleri görülüyordu.

Şehrin en mühim noktalarından biri olan Galata rıhtımına da bir tahrib bombası isabet ettiği ve Denizyolları İşletme binası yanındaki muhasebe dairesinde yangın çıktığı haber alındığı zaman Denizyollarının doktoru eczacısile beraber hazır bulunan tam teşekküllü ekip derhal harekete geçmiş ve yangın kısa zamanda bastırılmıştır.

Tecrübenin başlamasından az sonra Köprünün Halic iskelesi tarafına bir bombanın ve Atatürk köprüsüne de ikinci bir tahrib bombasının isabet ettiği haber alınmış ve derhal höpürlerin muhafaza ve takviyesine memur ekipler başlarında fen adamları olduğu halde hazırlanan kalaslarla bomba isabet ettiği farzolunan yerleri takviye etmişler, bu kısımların etrafını çevirmişlerdir.

Sığınaklarda

Dışarıda bütün bu işler olurken halk sığınaklara iltica etmiş, yakın bir sığınak bulamıyanlar ilk rasgeldikleri binaya girmişti. Tektük kapı ve saçak altlarına sığınaklar da görülüyordu. Dairelerde ve hususi binalarda, hanlarda bulunan kimseler de buraların mahzenlerine veya sığınak ittihaz edilen yerlerine inmişlerdi.

Muhakkak ki tecrübenin en büyük sığınak tüneldi. Tünelin her iki başından binlerce kişi bu en tabii ve mukavim sığınağa iltica etmiş bulunuyordu. O kadar ki tünel kapılarına kadar dolmuştu.

Tehlike geçince

Örfî idare komutanı Korgeneral Ali Rıza Artunkal, beraberinde pasif korunma komutanı olduğu halde son defa Aksaraydan itibaren şehri baştanbaşa yeniden tetkik ve teftiş etmiş, Köprüden ve Taksimden geçerek Harbiyeye Ordu Evine kadar gitmiştir. Teftişte tecrübenin iyi bir şekilde geçtiği görülerek tehlikenin geçtiğini haber verilmiş ve tehlikenin geçtiğini bildirecek tek ve uzun bir düdük çalınması için emir verilmiştir. Saat tam 11,37 de bu düdük çalmağa

Yardımcı itfaiye ekipi bir yangını söndürüyor

başlamış, halk büyük bir sevinc ve neşe ile sokaklara dökülmüştür. Pasif korunmadaki vazifelerinden ayrılanlar, sığınaklardan çıkanların yüzlerinden vazifenin yerine getirilmiş olmasından mütevellid bir haz göze çarpıyordu.

İstanbul tarafında

Beş dakika sonra Köprü ve Eminönü meydanı tamamen boşalmıştı. Vapurlardan çıkan yolcular ve bu sırada tramvaylarda ve meydanda bulunanlar derhal en yakın sığınaklara ve mahfuz yerlere iltica etmişlerdi. Yolda bazı müteredditd vaziyette kalan kimseler de emniyet teşkilâtı vasıtasile sığınaklara sevkolundu.

Saat 10.5 te tayyare Rami istikametinden göründü. Bu sırada etrafta tahrib bombaları patlamağa başlamıştı. Bunu yangın ve zehirli gaz bombaları takib etti. Her ekip verilen haber üzerine derhal faaliyete geçti. Eminönünde gazden zehirlenen bir kişi yardımcı sıhhiye ekipi tarafından ilk tedavisi yapılarak sedye ile hastaneye sevkolundu. Ayni zamanda Necib Bey kolonyası mağazasına bir yangın bombası isabet etmiş bulunduğundan yardımcı itfaiye ekipleri faaliyete geçerek intizamla kısa bir zamanda yangını söndürdüler. Bu sırada Adliye binasındaki çöküntü, Eminönü kaymakamlığındaki su borusu ve Yerli Mallar Pazarı önündeki kanalizasyon tahribatının önüne de geçildi.

Bu faaliyet esnasında Eminönünde bulunan örfî idare kumandanı Korgeneral Ali Rıza Artunkal ve erkânıharbiyesi bu ameliye ile çok yakından meşgul olmuşlar bütün bu hareketleri ayrı ayrı takib etmişler ve bazı hususat hakkında not almışlardır.

Sirkeci garında da büyük bir faaliyet göze çarpıyordu. Gara ayni zamanda yangın, tahrib ve gaz bombası isabet etmiş, su boruları, telefon hatları ve hava gazi boruları tahrib edilmiş olduğundan muhtelif yardımcı ekipler ve itfaiye teşkilâtı faaliyete geçmiş ve bu esnada gar da sıkı bir emniyet kontrolu altına alınmış bulunuyordu İstasyon tahliye edilmiş, trenler tahrib sahasından uzaklaştırılmıştı.

Fatih, Aksaray ve Beyazıd meydanlarına da muhtelif bombalar isabet etmiş olduğu semt ekiplerine haber verilmiş ve buralarda da icab eden tertibat sür'atle alınmıştır. Saraçhanebaşında bir eczaneye yangın, bir boya fabrikasına tahrib bombası düşmüş olduğundan çıkan gazlerden bayılan kimseler maskeli sıhhiye ekipleri tarafından ilk tedavileri yapılarak Cankurtaran otomobillerile hastaneye gönderilmişlerdir. Bundan başka Şehzade camii karşısında kopan tramvay ve kaymakamlık binası önünde kopan telefon kabloları teknik ekipleri tarafından tamire başlanmıştır. Bu ameliye esnasında Vali ve Belediye Reisi Lûtfi Kırdar da mezkûr mahallere gelmiş, çalışmaları yakından tetkik etmiştir.

Aksaray meydanında tramvay istasyon binasına ve Lâleli camiine yangın ve tahrib bombaları, ımeydana da iperit bombası düşmüş, geniş bir sahayı kaplamıştı. Burada bilhassa itfaiyeden başka iperite karşı hususi surette teçhiz edilmiş gaz ekiplerinin de faaliyeti göze çarpıyordu. Gaz sahasının etrafı sür'atle işaretlenmiş, kireç kaymağı dökülerek iperitin izalesine çalışılmıştır.

Kadıköy ve Üsküdarda

Kadıköy ve Üsküdar mıntakalarında da tayyarelerden atılan bombaların yangın tahrib ve çöküntü vücude getirdikleri haber verildiğinden buralardaki muhtelif ekipler ve itfaiye teşkilâtı sür'atle hâdise mahallerine gelerek icab eden tertibatı almışlardır.

Örfî İdare Komutanının tetkikleri

Örfî idare komutanı Korgeneral Ali Rıza Artunkal, Eminönü meydanı, Sirkeci garı ve Köprü üstündeki tetkiklerini müteakıb Telefon idaresine gitmişler, Telefon idaresi müdürile bir müddet konuşarak idaredeki pasif korunma tertibatı hakkında izahat almışlardır.

Bundan sonra Korgeneral Fincancılar yokuşunu takiben Beyazıd meydanına geçmişler ve oradan Süleymaniyedeki Askeri matbaaya gitmişlerdir..

Korgeneral Ali Rıza Artunkal, teftişleri esnasında bilhassa umumî ve hususi sığınaklarla meşgul olmuşlar ve bu hususta alâkadar zevattan izahat almışlardır.

Korgeneral, bu tetkikleri esnasında beraberinde bulunan gazetemiz muharrirlerine, tatbikattan memnun kaldıklarını ve faaliyetin büyük bir intiazm dahilinde yapıldığını söylemiştir.

Örfî idare kumandanı, İstanbul cihetindeki tetkiklerini müteakıb, Karaköy Köprüsünü takiben karşıya geçmiş, Galata, Taksim ve civarındaki faaliyeti de gözden geçirerek Orduevine muvasalat etmiştir.

Gece yapılan tecrübe

Şehrin ışıkları grupla beraber maskelenmiş bulunuyordu. Tehlike işareti saat 20 de verilmiş ve bir an içinde şehirdeki kalabalık dağılmış ve sığınaklara girmiştir. Tramvaylar ve bütün nakil vasıtaları yolcularını çıkarmıştır.

Tehlike işareti devam ederken, Sirkeci garına bir yangın bombası, Sirkecide depoya bir tahrib bombası, Ahırkapı istasyonuna da gene bir tahrib bombası düşmüştür. Bu arada Tophanede Merkez Kumandanlığı binasına yangın bombası, Denizyolları İşletme müdürlüğü önüne tahrib bombaları düşmüş, havagazi borularından bazıları tahrib edilmiştir.

Farazi olarak tespit edilen bu vakalar, hakikatten kuvvetli ses çıkaran patlayıcı ve büyük ışık veren maddelerle ilân olunmuştur. Vazife alan ekipler derhal iş başına koşarak kazaları önlemişlerdir.

Örfî İdare Komutanı Korgeneral Ali Rıza Artunkal Tophanedeki çalışmaları tespit etmiştir.

Alârm, 21,30 a kadar devam etmiş, tehlike geçti işareti verilir verilmez halk sokaklara çıkmıştır. Maamafih ışıklar sabaha kadar maskeli kalmıştır.

Bir muharrir arkadaşımız evlendi

Arkadaşımız Aslan Tufan ve eşi nikâh olurlarken

Silâhtar Elektrik fabrikası şeflerinden İhsan Verginin kerimesi Belkis Vergin ile gazetemiz eski Ege mıntakası mümessili merhum Nevzad Ekremin oğlu «İktısadi Yürüyüş» mecmuası sahibi ve başmuharriri ve Vefa lisesi edebiyat muallimlerinden arkadaşımız Aslan Tufan Yazmanın akidleri dün güzide davetliler huzurunda Eminönü Evlenme memurluğunda icra edilmiştir.

Toplantıda Vali ve Belediye reisi doktor Lûtfi Kırdarla Parti başkanı İzmir meb'usu Reşad Mimaroğlu, Üniversite Rektörü Cemil Bilsel, gazeteciler ve bir çok aile dostları hazır bulunmuşlardır. Tarafeynin şahidliklerini Vali ve Rektör deruhde etmişlredir. Her iki tarafı tebrik eder, sonsuz saadetler dileriz.

HALKEVLERINDE

Mahmud Esad Bozkurdun konferansı

İzmir meb'usu Profesör Mahmud Esad Bozkurd (Atatürk ihtilâlinin anlamı) mevzulu mühim konferansını bugün saat 17,30 da Beyoğlu Halkevinin Tepebaşındaki merkez binasında verecektir.

Teşekkür

Zevcim Mehmed Ereni kaybetmek suretile uğradığımız felâket karşısında gerek cenazesine gelerek, gerekse mektub ve telgrafla taziyede bulunarak alâka gösteren dostlarımıza ayrı ayrı teşekküre büyük kederimiz mâni olduğundan bu hususta muhterem gazetenizin tavassutunu rica ederim.

Melâhat Eren

Ankara Borsası, 30/1/941

Londra	1 Sterlin	5,24
Nevyork	100 Dolar	132,20
Cenevre	100 İsv. Frc.	31,14
Atina	100 Drahmi	0,9975
Sofya	100 Leva	1,6225
Madrid	100 Peçeta	12,9375
Belgrad	100 Dinar	3,175
Yokoha.	100 Yen	31,1375
Stokholm	100 İsveç K.	31,0050

Esham ve tahvilât

Merkez Bankası peşin 110,—

Atatürk için

Ateşin kalemli edib İSMAİL HABİB'in güzel eseri

Fiat: 75 kuruş

Tevzi yeri: Cumhuriyet Matbaası

BING CROSBY

Pek yakında geliyor

Beyoğlu

HALK sineması

BUGÜN

Matine 11 de Gece 8 de

TAŞ PARÇASI

Reşad Nurinin ölmez eseri

Türkçe sözlü şarkılı

Türk artistlerile yapılan Büyük Film. İlâve olarak KIZIL DERILILER

Büyük sergüzeşt filmi

BÜTÜN ŞEHİR HALKININ KONUŞTUĞU VE

ŞARK SİNEMASININ

OYNADIĞI

Arabacının kızı Dunyaşka

HEINRICH GEORGE – HILDE KRAHL

Süper filminin kazandığı fevkalâde muvaffakiyet ve her taraftan vuku bulan taleb üzerine bu film ÜÇÜNCÜ HAFTADA DA gösterilecektir.

RADYO

Bu günkü program

8.00	Program	18,03	Müzik
8,03	Haberler	18,30	Fasıl heyeti
8,18	Müzik (Pl)	19.00	Şarkılar
8,45	Yemek listesi	19,30	Haberler
	★	19,45	Şarkılar
12,30	Program	20,15	Rad. gazetesi
12,33	Şarkılar	20,45	Temsil
12.50	Haberler	21,30	Konuşma
13,05	Türküler	21.45	Orkestra
13,20	Müzik (Pl)	22,30	Haberler
	★	22,45	Orkestra
18,00	Program	23,30	Kapanış

Mevlid

Merhum Said Paşa zevcesi Hatice İkbal Bekerin ruhu için Teşvikiye camiinde 2 şubat pazar günü öğle namazını müteakıb Mevlid okunacağından arzu edenlerin teşrifleri rica olunur.

Ölüm

Merhum erkânıharb miralayı Erzurum fırka kumandanı Hüseyin Nami validesi, General Suphi zevcesi, Girid eşrafından Ali Bey kızı salihatı nisvandan Bayan Sabiha Gökel dünkü perşembe günü rahmeti rahmana kavuşmuştur. Cenazesi Çamlıca Tophanelioğlundaki evlerinden bugünkü cuma saat 13 te Kısıklı camiine kaldırılarak namazı müteakıb istirahate terkolunacaktır. Alalh rahmet eylesin.

Münir Nureddin KONSERİ

4 Şubat Salı akşamı Fransız tiyatrosunda

Bilet satışı başlamıştır. Tel: 41819

Bu akşam şehzadebaşı

TURAN

Sinema — Tiyatrosunda

Sinema — Tiyatro — Varyete

San'atkâr NAŞİD

ve arkadaşları. Büyük VARYETE numaraları

LÂLELİ YANGIN YERLERİ

Komedi - Dram 3 perde

San'atkâr Naşid. Altındiş Ali rolünde

Sinemada: İki film birden:

1 — DÜSES PETROVNA

CHARLES BOYER — CLAUDETTE COLBER

2 — ÜÇ SİLAHŞOR

KOVBOYLAR YARIŞLARDA

ŞEHİR TİYATROSU

TEPEBAŞI D R A M KISMINDA

Bu akşam saat 20,30 da

EMİLİA GALOTTİ

***

İSTİKLÂL CADDESİ KOMEDİ KISMINDA

Akşam saat 20,30 da

KİRALIK ODALAR

TAKSİM SİNEMASINDA

Türkçe sözlü - Müzikli - Danslı film

Bir Türke Gönül verdim

HALKIMIZDAN GÖRDÜĞÜ BÜYÜK RAĞBET ÜZERİNE

Bir hafta daha gösterilecektir.

İlâveten:

Tayyare ile gelen AFRİKA HARBİNE AİD en yeni Yakınşark dünya haberleri - Türkçe: İngilizlerin Sidi - Barrani'yi işgalleri, İngiliz tayyarelerinin Musavva'yı bombardımanları, Kapuço kalesinin sukutu, Bardianın kara, deniz ve havadan çevrilerek bombardımanı ve işgali, Libyada alınan sayısız esirler ve ganaim...

Merhametten Maraz

Yazan: *Stefan Zweig* — 76 — Türkçeye çeviren: *Hamdi Varoğlu*

Öğle yemeğinden sonra kendisini taraçaya götürmelerini istemiş. İlona, kötü bir hissi kablelvukula hareket edercesine ve onun garib neş'esinden endişelenerek, orada, yanından ayrılmıyormuş. Saat dört buçukta, tam benim geldiğim mutad zamanda ve hemen hemen ayni dakikada oraya varan telgrafımla Kondor gelmeden yarım saat evvel, Edit, gidip kendisine bir kitab getirmesini, kuzininden rica etmiş. Meş'um ihtiyatsızlık! İlona, bu masum arzuyu yerine getirmiş. Ve kalbine hâkim olamıyan bedbaht kız, meş'um kararını, bu kısa zaman içinde tatbik etmiş. Vaktile bana söylediği gibi ve benim, kâbuslarımda gördüğüm gibi, taraçanın tepesinden. o korkunc işi yapmış, kendini boşluğa bırakıvermiş.

Kondor geldiği zaman henüz yaşıyormuş. Yerden kaldırıldığı zaman kendine malik olmadığı halde, nahif vücudünde, haricî hiçbir ağır yara yokmuş. Anlaşılacak şey değil. Sıhhî imdad arabasile Viyanaya götürmüşler. Gece geç vakte kadar, doktorlar, kendisini kurtarmağı ümid ediyorlarmış, Kondor, bunun üzerine, gece saat sekizde bana sanatoryumdan telefon etmiş. Fakat, Avusturya Veliahdının katlini takib eden o 29 haziran gecesi, memleketteki bütün resmî daireler hummalı bir faaliyet içindeymiş ve telefon hatları, mütemadiyen, askerî ve mülkî makamat tarafından kapışılıyormuş. Kondor, dört saat müddetle, beni telefonun başında yakalıyacağını ümid etmiş. Ancak, geceyarısından sonra, doktorlar bütün ümidi kestikleri zaman, görüşmekten vazgeçmiş. Yarım saat sonra da, Edit ölmüş.

***

O ağustos ayı içinde harbe çağırılan yüz binlerce insandan eminim ki pek azı, benim kadar lâkayd, hattâ diyebilirim ki benim kadar sabırsızlıkla gitmiştir. Harbe teşne olduğumdan değil; fakat bu benim için bir çare, bir nevi kurtuluş yolu idi; bir cani, gecenin karanlığına nasıl saklanırsa, ben de harbe sığınıyordum. Son karara kadar devam eden dört haftayı öyle bir keşmekeş. öyle bir yeis, hayata karşı öyle bir istikrah içinde geçirdim ki, bugün hatırladıkça, bana, muharebe meydanlarında yaşadığım en müthiş saatlerin hatırasından daha fazla dehşet veriyor. Çünkü şuna kanidim ki, önce cezbeden sonra kaçan zaafım, merhametim yüzünden bir insanı, hem de beni çılgınca seven yegâne insanı öldürmüştüm. Dışarı çıkmağa cesaret edemiyordum. Odama kapandım, kendimi hasta gösterdim. Kekesfalva'ya mektub yazıp taziyet etmiştim; cevab vermedi. Mazeretimi anlatmak için Kondor'a yığınlarla izahat yazdım; cevab vermedi. Arkadaşlarımdan bir satır mektub almadım. Babamdan, keza. Babamın mektub yazmaması, hakikatte, o nazik hafta zarfında, nezarette. işinin, başından aşkın olmasından mı. Fakat ben, bu umumî sükûtu, umumî bir takbih manasına aldım. Kendi kendimi mahkûm ettiğim gibi, herkesin de benim hakkımdaki hükmünü verdiğini, ben kendimi katil telâkki ettiğim için, herkesin de beni öyle farzettiği kanaatine, bu delice kanaate gitgide daha ziyade saplanıyordum. İmparatorluk heyecandan titrerken, etrafımızda, altı üstüne gelen Avrupada, telgraf telleri, dünyanın dört bucağına dehşet verici haberler taşırken, borsalar bir inip bir çıkarken, memleketler seferberlik ilân ederken ve tedbirli insanlar bavullarını hazırlarken, ben alçakça ihanetimi, suçumu düşünüyordum. Onun için, harbe gitmek, nazarımda bir kurtuluş manası taşıyordu. Milyonlarca masumun ölümüne sebeb olan harb, beni. ben mücrimi, nevmididen kurtardı. Fakat, bundan dolayı, harbi gene takdis etmiyorum.

Büyük kelimeler kullanmaktan nefret ederim. O itibarla, ölümü aradığımı söyleyecek değilim. Yalnız, ölümden korkmadığımı. her halde askerlerin ekserisinden daha az korktuğumu söylemekle iktifa edeceğim. Çünkü, bazı anlarda, avdet etmek, cinayetime vâkif olanların bulunduğunu bildiğim yere dönmek. bana, cephenin bütün fecayiinden daha müthiş görünüyordu. Hem. nereye gidecektim? Bana kimin ihtiyacı vardı, beni hâlâ seven kim vardı, kimin için, ne için yaşayacaktım? Kahramanlık, sadece, korkmamak demekse, muharebe meydanında kahramanca hareket ettiğimi samimiyetle iddia edebilirim. Çünkü, malûliyet, akadaşların en yüreklileri indinde bile ölümden beter olduğu halde, harbden sakat olarak dönmek ihtimali dahi beni korkutmuyordu. Hattâ, sakat olmağı, umumî merhameti tahrik etmeği. Cenabıhak tarafından bana verilmiş adilâne bir ceza diye telâkki edebilecektim. Çünkü benim merhametim çok zayıf, çok gevşek olmuştu. Ölmemiş olmaklığım kendi kabahatimden değildir, çünkü, birçok defalar, soğuk kanlılıkla, lâkaydi ile. ölüme karşı gittim. Nerede, başarılması bilhassa güç bir vazife varsa, nerede günüllü aranıyorsa, ben koştum. Nerede bir tehlike mevcudsa ben orada huzur duyuyordum. İlk yarayı aldıktan sonra, bir mitralyöz taburuna, oradan da tayyareciliğe naklimi istedim. Kötü tayyarelerimizle, hakikaten bir hayli işler gördüm zannediyorum. Fakat, ne zaman bir emri yevmide, ismimin yanına «cesaret» kelimesi yazıldığını görsem, bir dolandırıcı olduğum hissine kapılıyordum. Ve göğsümdeki nişanlara fazla dikkatle bakan bir kimse görünce, çabucak uzaklaşıyordum.

O bitmez tükenmez dört sene nihayet sona erince, her şeye rağmen, eski dünyada tekrar yaşayabildiğimi görerek kendim de hayret ettim. Çünkü, cehennemden geri dönen bizler, her şeyi yeni ölçülerle tartıyorduk. Vicdanında bir insanın ölümü mes'uliyetini taşımak keyfiyeti, dünya harbini yapmış asker tarafından, harbden evvelki insan zihniyetile telâkki edilmiyordu. Benim şahsî günahım, umumî günahın kanlı bataklığı içinde erimişti. Limanovada, ellerim, mitralyözü idare etmiş, Rus piyadesinin ilk dalgasını, siperlerimiz önünde biçmişti. Sonra, dürbünümü elime alıp, öldürdüğüm, yaraladığım insanların korkudan büyümüş gözlerini, dikenli teller arasında saatlerce inledikten sonra, sefilâne öldüklerini görmüştüm. Görice önünde, düşürdüğüm düşman tayyaresi, üç defa taklak attıktan sonra, içinden fışkıran alevler ortasında, Karst kayalarına düşüp parçalanmıştı ve sonra, hâlâ müthiş surette dumanı tüten, yarı kömürleşmiş cesedler üzerinde, hüviyet plâkalarını, bizzat aramıştım. Ve yanımsıra, daha binlerce ve binlerce insan kâh tüfek, kâh süngü, alev makinesi. mitralyöz, kama kullanmışlar ve benim neslimden yüz binlerce, milyonlarca insan, Fransada. Rusyada, Almanyada ayni şeyi yapmışlardı. Beşer hayatının tarihin asla kaydetmediği derecede müthiş, bu kütle halindeki imhası yanında, münferid bir cinayetin, şahsî bir günahın ne ehemmiyeti vardı?

Sonra, diğer bir teselli membaı da, bu cephe gerisi dünyasında, benim aleyhime şehadet edebilecek kimse bulunmamasıydı. Muharebe meydanındaki emsalsız yararlığından dolayı nişan almış bir insanı, hiç kimse, eski hayatından dolayı muahaze edemez, hiç kimse bana yalancı, alçak diyemezdi. Kekesfalva, çocuğunun ölümünden sonra pek az yaşamıştı; İlona, şımdi, Yugoslavyada, küçük bir kasaba noterinin karısıydı; Albay Boubencic, Savada kendini öldürmüştü; arkadaşlarımdan kimisi ölmüştü. kimisi, bu ehemmiyetsiz işi çoktanberi unutmuştu. Bütün «eski günler» bu hailevî dört sene zarfında, eski para kadar kıymetsiz ve üzümsüz hale gelmişti. Hiç kimse artık beni itham edemez, hakkımda hüküm veremezdi. Öldürdüğü adamın cesedini bir ormana gömen ve gömdüğü yerin, lâpa lâpa yağan kalın, ağır bir kar tabakasile örtüldüğünü gören bir kimse gibiydim. O katil, bu örtünün. cinayetini aylarca kapatacağını ve ondan sonra, bütün izlerin ebediyen silineceğini bilir. Binaenaleyh, cesaret buldum ve yaşamağa başladım. Günahımı hiç hatırlatan olmadığı için, kendim de onu yavaş yavaş unuttum.

Lâkin, bir gün. onu hatırlamak mecburiyetinde kaldım. Viyana operasında, Gluck'ün Orfe'e'si vardı. Bu operanın saf ve içli melâli, beni her zaman, bütün diğer musikilerden fazla müteessir eder. Parterdeydim ve son sırada, köşede bir yerde oturuyordum. Uvertür bitmek üzere idi. Onu takib eden kısa fasıla esnasında ışıkları yakmadılar, yalnız, geç kalanların, karanlıkta, yerlerine geçmelerine müsaade ettiler. Bunlardan ikisi, benim oturduğum sıraya yaklaştı. Biri kadın, biri erkekti.

Erkek, nezaketle eğilerek, bana:

— Affedersiniz.

Dedi. Yüzüne bakmadan yerimden kalktım ve yol verdim. Fakat o. tam benim yanımdaki boş yere oturacağına, evvelâ, yanındaki kadını, müşfik jestlerle, ihtiyatla, yürüttü. Onu götürüyor, ona yol açıyordu, sonra, intihab ettiği yerin açılır kapanır iskemlesini itina ile açtı, kadını oturttu. Bu ihtimam o kadar fevkalâde idi ki nazarı dikkatimi celbetti. «Kör bir kadın olacak» diye düşündüm ve, acıyarak, gayriihtiyarî, o tarafa baktım. Fakat, tıknaz zat benim yanıma oturduğu zaman, kalbimde anî bir darbe hissettim. Kondor'u tanımıştım! Her şeyi bilen, ruhumun en derin noktalarına kadar beni tanıyan adam; merhameti, benimki gibi öldürücü bir zaaf değil, belki vefakâr bir kuvvet olan; hakkımda hüküm verebilecek ve karşısında hicab duyabileceğim yegâne adam, yanıbaşıma oturmuştu! perde arasında ışıklar tekrar yanınca, hiç şüphesiz. beni derhal tanıyacaktı.

Titremeğe başladım ve hiç olmazsa karanlıkta görünmemek için elimi yüzüme kapattım. Kalbim öyle hızlı çarpıyordu ki, en sevdiğim musikiden, bir tek ses işitmiyordum. Bu adamın yakınlığı beni bunaltıyordu. Bu derli toplu, iyi giyinmiş insanların ortasında gizlenmişim ve çıplakmışım gibi geliyordu; aydınlıklar yanıp ta mevcudiyetimin meydana çıkacağı anı düşündükçe ürpertiler geçiriyordum. Birinci sahne bitip te perde inmeğe başlayınca, karanlıktan aydınlığa geçilen bu kısacık fasıladan bilistifade. ortadaki yoldan, başım yerde, kaçtım.

Kondor çehremi tafrik edemiyecek kadar çabuk uzaklaştığımı zannediyorum. Fakat, o andan itibaren biliyorum ki, vicdan hatırladıkça, hiçbir günah unutulmuş değildir.

BİTTİ